

TÜRK DIŞ POLİTİKASININ DOĞU AKDENİZ YAKLAŞIMI: KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ ÖRNEĞİ

SümeYra ULUS*

ÖZET

Türkiye'nin Doğu Akdeniz bölgesindeki dış politikası, özellikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ilgili olarak, uluslararası ilişkilerde önemli ilgi ve tartışma konusu olmaktadır. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki dış politikası uzun süredir tarihi, stratejik ve siyasi mülahazalarla şekillenmektedir. Bu politikanın merkezinde, yalnızca Türkiye tarafından tanınan ve kendini devlet ilan eden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bulunmaktadır. Türkiye'nin 1974'te Kıbrıs'a askerî harekât düzenlemesinin ardından 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulması, Türkiye'nin bölgedeki stratejik çıkarları açısından bir dönüm noktası yaratmıştır. Türkiye'nin, Akdeniz enerji kaynaklarına erişim ve bölgesel güvenlik kaygıları da dahil olmak üzere Doğu Akdeniz'deki stratejik çıkarları, Kuzey Kıbrıs'a olan sarsılmaz desteğini etkilemiştir. Yıllar geçtikçe, Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'a yönelik dış politikası, tamamen askeri bir müdahaleden çıkarak devletin meşruiyetini ve istikrarını güçlendirmeyi amaçlayan daha diplomatik ve ekonomik bir angajman stratejisine doğru evrildi. Bu makale, Doğu Akdeniz'deki Türk dış politikasının tarihsel bağlamını inceleyecek, Türk tarafının yaklaşımını analiz edecek ve bu yaklaşımın bölgesel dinamikler üzerindeki yansımalarını değerlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Dış Politika, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Doğu Akdeniz

JEL Kodları: N40, N90, Z00

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, sumeyraulus@outlook.com.tr, 0009-0001-3203-1093

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application: 10 Eylül 2024

Düzeltilme Tarihi / Revision Date: 7 Kasım 2024

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 10 Kasım 2024

Araştırma Makalesi/Research Article

THE EASTERN MEDITERRANEAN APPROACH OF TURKISH FOREIGN POLICY: THE CASE OF THE TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

ABSTRACT

Turkey's foreign policy in the Eastern Mediterranean region, especially in relation to the Turkish Republic of Northern Cyprus, is a subject of significant interest and debate in international relations. Turkey's foreign policy in the Eastern Mediterranean has long been shaped by historical, strategic and political considerations. At the centre of this policy is the Turkish Republic of Northern Cyprus, a self-proclaimed state recognised only by Turkey. The establishment of the Turkish Republic of Northern Cyprus in 1983, following Turkey's military operation in Cyprus in 1974, marked a turning point for Turkey's strategic interests in the region. Turkey's strategic interests in the Eastern Mediterranean, including access to Mediterranean energy resources and regional security concerns, have influenced its unwavering support for Northern Cyprus. Over the years, Turkey's foreign policy towards Northern Cyprus has evolved from a purely military intervention to a more diplomatic and economic strategy of engagement aimed at strengthening the legitimacy and stability of the state. This article will examine the historical context of Turkish foreign policy in the Eastern Mediterranean, analyse the Turkish approach and assess its implications for regional dynamics.

Keywords: Turkey, Foreign Policy, Turkish Republic of Northern Cyprus, Eastern Mediterranean

JEL Codes: N40, N90, Z00

1. GİRİŞ

Türkiye ve Türk halkları tarafından ‘yavru vatan’ olarak içselleştirilen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) tarihi, Kıbrıs sorunuyla yakından bağlantılıdır. Kıbrıs'ın tarihi çok eskilere dayanır ve çeşitli kültürler ile karakterize edilir. Ada, antik çağlarda yerleşime açılmış ve sırasıyla; Bizans, Osmanlı ve Britanya İmparatorluğu'nun bir parçası olmuştur. Kıbrıs Adası, Akdeniz'in doğusunda stratejik bir konuma sahiptir ve tarih boyunca birçok medeniyetin ilgisini çekmiştir. Bu durum, Adanın sürekli olarak el değiştirmesine ve çeşitli kültürel etkilerin birleşimine yol açmıştır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun 1571 yılında Adayı fethetmesiyle Kıbrıs'a, Türk nüfusunun yerleşimi başlamış ancak Osmanlı'nın zayıflaması Kıbrıs'ta yeni bir dönemin başlangıcını işaret etmiştir. Kıbrıs, 1925 yılında resmi olarak İngiliz sömürgesi olarak ilan edilmiştir. İngiliz hakimiyeti altında, Adanın demografik yapısı ve siyasi dengeleri önemli ölçüde değişmiştir. Bu dönemde, Rum ve Türk toplulukları arasında belirgin uçurumlar oluşmaya başlamıştır. Eğitim ve ekonomik fırsatlarda yaşanan dengesizlikler, toplumsal gerginliklere zemin hazırlamıştır.

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki faaliyetleri, başta Yunanistan ve Kıbrıs olmak üzere diğer bölgesel aktörlerle çatışma ve gerginliklere yol açmıştır. Askeri çatışmalar, deniz sınırları ve kaynakları

üzerindeki anlaşmazlıklar ve siyasi anlaşmazlıklar da dahil olmak üzere çeşitli olaylar meydana gelmiştir. Bu gerilimler bölgesel istikrarı etkilemiş ve diplomatik bir çözüm bulma çabalarını karmaşık hale getirmiştir. 20. yüzyılın ortalarında, Kıbrıs Rumları arasında Yunanistan'a bağlanma (Enosis) isteği giderek artmıştır. Buna karşılık Kıbrıs Türkleri, Rum hegemonyasından endişe duyarak Kıbrıs'ın bölünmesi ve Türkiye ile birleşme (Taksim) taleplerini dile getirmişlerdir. Bu karşıt talepler, Adadaki etnik gerilimleri doruk noktasına taşımıştır. 1950'li yılların başında, Yunanistan ile birleşmeyi amaçlayan EOKA (Ethniki Organosis Kypriou Agoniston) adlı silahlı örgüt kurulmuş ve Kıbrıs'ta şiddet olayları kendini göstermeye başlamıştır. Buna cevaben, Kıbrıs Türklerinin de çıkarlarını korumak amacıyla Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) kurulmuştur. Bu iki örgüt, Adanın başlıca siyasi aktörleri olmuştur. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olarak ilan edilmesi, Rum ve Türk toplulukları arasındaki sorunları çözmek için bir fırsat olarak görülmüştür. Ancak, 1963 yılında başlayan kanlı çatışmalar ve "Kanlı Noel" olarak bilinen olaylarla durum hızla kötüleşmiştir. Türk köylerine yönelik saldırılar ve katliamlar, Kıbrıs Türklerinin güvenlik kaygılarını derinleştirmiştir. Bu süreç, Kıbrıs'ın bölünmüşlüğüne zemin hazırlamış ve nihayetinde 1974 yılında Türkiye'nin askeri müdahalesiyle sonuçlanmıştır. Kıbrıs Rum Hükümeti, Yunanistan'la birleşmek isterken, Kıbrıs Türk toplumu Adanın bölünmesinden yanaydı. Bu anlaşmazlıkların sonucunda Ada, Kıbrıslı Rumların yaşadığı güney ve Kıbrıslı Türklerin yaşadığı kuzey olarak ikiye bölündü. Kıbrıs Rum toplumu nüfusun yaklaşık %80'ini, Kıbrıs Türk toplumu ise yaklaşık %18'ini oluşturuyordu.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) kurulmasından önceki Kıbrıs tarihi, Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk toplumları arasındaki siyasi gerilimlerle karakterize olmuştur. Adanın bölünmesi ve KKTC'nin kurulması, bugün de devam eden uzun süreli bir bölünmeye yol açmıştır. Kıbrıs ihtilafına barışçıl ve kalıcı bir çözüm arayışı halen bir zorluk teşkil etmektedir. Türkiye, Kıbrıs Türklerinin güvenliğini en önemli önceliklerinden biri olarak görmektedir. KKTC, stratejik bir tampon görevi görmekte ve Türkiye'nin bölgedeki güvenlik çıkarlarını korumasına olanak sağlamaktadır. Türkiye, güvenlik ve istikrarı sağlamak için KKTC'de askeri birlikler konuşlandırmıştır. Türkiye, KKTC'yi siyasi ve diplomatik olarak desteklemektedir. KKTC'yi bağımsız bir devlet olarak tanıyan ve onunla yakın ilişkiler sürdüren tek devlettir. Türkiye, KKTC'nin uluslararası alanda tanınması konusunda kararlıdır ve Kıbrıs sorununa adil bir çözüm bulunması yönündeki çabalarını desteklemektedir. Türkiye, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarına büyük ilgi duymaktadır. KKTC, Türkiye'nin bölgedeki enerji çıkarlarının güvence altına alınmasında rol oynamaktadır. Türkiye, KKTC tarafından kontrol edilen bölgeler de dahil olmak üzere Kıbrıs çevresindeki sularda doğal gaz kaynaklarının araştırılmasını ve üretilmesini desteklemektedir. KKTC, Doğu Akdeniz'deki bölgesel dinamikleri etkilemektedir. Türkiye, KKTC ile ilişkilerini Yunanistan ve Kıbrıs gibi diğer bölgesel aktörlerle olan çatışmalarda ve müzakerelerde konumunu güçlendirmek için kullanmaktadır. KKTC'nin varlığı, Türkiye'nin bölgedeki çıkarlarını savunmasını ve dış politika gündemini ilerletmesini sağlamaktadır. Türkiye, Doğu Akdeniz sularında doğal gaz arama ve sondaj çalışmaları yürütüyor. Kıbrıs ve Yunanistan'ın kendi Münhasır

Ekonomik Bölgeleri (MEB) olarak kabul ettiği alanlarda hak iddia ediyor. Türkiye, bu alanların Kıbrıs Türk toplumu ve KKTC tarafından da talep edilebileceğini savunuyor.

Türkiye'nin KKTC'ye yönelik politikaları, sadece bölgesel güvenlik ve stratejik çıkarlar açısından değil, aynı zamanda Kıbrıs Türk toplumunun, sosyo-ekonomik gelişimi ve uluslararası tanınma çabaları açısından da kritik bir rol oynamaktadır. Bu politikaların, KKTC'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında ve Doğu Akdeniz'deki jeopolitik dengelerin korunmasında belirleyici olduğu savunulabilir. Çalışma, Türkiye'nin KKTC'ye yönelik politikalarını sadece siyasi ve askeri perspektiften değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla da ele alarak literatüre çok boyutlu bir analiz kazandıracaktır. 'Türk Dış Politikasının Doğu Akdeniz Yaklaşımı: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Örneği' son dönemdeki gelişmeleri ve güncel verileri kullanarak, Türkiye-KKTC ilişkilerinin dinamiklerini ve bu ilişkilerin bölgesel etkilerinin daha iyi anlamlandırılmasına yardımcı olacaktır. Makalenin ana konusunu oluşturan; Türk dış politikasının Doğu Akdeniz yaklaşımı, Türkiye'nin Doğu Akdeniz bölgesindeki stratejik yönelimini ifade etmektedir. Bu yaklaşımın bir örneği, Türkiye'nin dış politika çabalarında önemli bir rol oynayan KKTC olmaktadır. Türkiye, Doğu Akdeniz'i büyük jeopolitik öneme sahip bir bölge olarak görmekte ve burada ulusal çıkarlarını gözetmektedir. Bu çıkarlar arasında deniz haklarının güvence altına alınması, bölgedeki Türk nüfusunun korunması ve ekonomik iş birliğinin teşvik edilmesi yer almaktadır. KKTC, bu bağlamda önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye, KKTC'yi siyasi, ekonomik ve askeri olarak desteklemekte ve dış politikasının ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir. Son yıllarda Türkiye, Doğu Akdeniz'deki varlığı konusunda giderek daha iddialı bir duruş sergilemiş ve Yunanistan ve Güney Kıbrıs gibi diğer bölgesel aktörlerle çatışmalara dahil olmuştur. Bu noktada, çalışmanın amacını gerçekleştirmek için çeşitli kaynaklardan elde edilen veriler ve akademik literatürden faydalanılacaktır. Araştırma sonucunda, Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs politikalarının bölgesel ve küresel etkilerine dair kapsamlı bir analiz sunulması hedeflenmektedir. Ayrıca bu makale, Türkiye'nin KKTC'yi 'yavru vatan' olarak içselleştirmesi ile Kıbrıs Türk toplumunun "Kıbrıslılık" kimliği arasındaki gerilimi ve bu kimliğin KKTC için ne anlama geldiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Türk dış politikasının Doğu Akdeniz yaklaşımının tartışmalı olduğunu belirtmek önemlidir. Bazıları bunu Türkiye'nin bölgedeki çıkarlarının gerekli bir savunması olarak görürken, diğerleri saldırgan ve istikrarsızlaştırıcı bir politika olarak görüyor. Doğu Akdeniz'deki durum karmaşık olmaya devam etmektedir ve diplomatik bir çözüm bulma çabaları büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti örneği, Türk dış politikasının Doğu Akdeniz yaklaşımını ve Türkiye'nin, bölgeye verdiği önemi ortaya koymaktadır. Türkiye, Kıbrıs Türk halkının güvenliğine ve haklarına bağlıdır ve Doğu Akdeniz'deki ulusal çıkarlarını gözetmektedir. Bununla birlikte, durum karmaşıklığını korumakta ve sürdürülebilir bir çözüm bulunması için diplomatik çabaların sürdürülmesini gerektirmektedir. Kanlı Noel, Kıbrıslı Türklerin toplumsal hafızasında önemli bir yer

tutmaktadır. Bu olay, Kıbrıslı Türk toplumunun kimliğinin şekillenmesinde ve bir araya gelmesinde önemli bir rol oynamıştır. Toplumun kolektif bilincinde, bu dönemin acıları ve travmaları hala canlıdır ve nesilden nesile aktarılmaktadır. Makalenin amacı, Kıbrıs Türklerinin yaşadıkları saldırıları ve zulümleri anlamlandırmak, yetişmekte olan yeni kuşakların 'yavru vatan' olarak adlandırılan Kuzey Kıbrıs'ın acılarını hissedebilmeleri için meşale görevi görmektir.

2.KIBRIS MESELESİNİN KÖKLERİ VE TARİHSEL ARKA PLAN

Akdeniz'in tartışmalı bölgelerinden biri olan Kıbrıs Adası, tarihin hiçbir evresinde Yunan toprağı olmamıştır ve Anadolu'nun bir parçasını oluşturmaktadır. Mustafa Bostancı aktarımla; Winston Churchill, Yunanistan ile Kıbrıs arasında tarihi ve coğrafi bir bağ bulunmadığını, bu sebeple Kıbrıs'ın Yunan topraklarına bağlanmayacağını, orada yaşayan halkın Yunan olmadığını ve yalnızca Yunan dilini konuştuklarını öne sürmüştür. Akdeniz'in üçüncü büyük Adası olan Kıbrıs Adası, coğrafi konumu itibarıyla Afrika ile Avrupa'yı Asya'ya bağlamaktadır. Türkiye, Kıbrıs'a en yakın ülkedir ve aralarında 70 km bulunmaktadır (Bostancı, 2015:319-320).

Osmanlı İmparatorluğu, II. Selim döneminde Kıbrıs'ı fethetmeye karar verdiğinde yıl 1570'ti ve 1571 yılında Adayı ele geçirmeyi başardılar. Bölge, feodaliteden arındırıldı ve güvenlikten sorumlu örgütler kuruldu. Karaman, Sivas, Maraş, Tokat, Amasya, İçel, Yozgat, Aydın, Alanya, Teke, Manavgat, Beyşehir, Akşehir, Seydişehir, Niğde, Ürgüp, Darende, Akdağ, Sis ve Tarsus bölgelerinden alınan Türk nüfusları Adaya yerleştirildi. Günümüzde bölgede yaşayan Kıbrıs Türkleri de böylelikle bölgenin yerlileri oldu (Özakman, 2012:11-15). Osmanlı ve İngiliz tarafı arasında 1878'de, yapılan ve amacı Rusya'ya karşı savunma ittifakı olan antlaşmanın karşılığı olarak, Kıbrıs'ın idaresi İngiltere'ye bırakıldı. Osmanlı'nın kâğıt üstünde devam ettirdiği Kıbrıs egemenliği, 1914 yılında İngilizlerin bölgeyi tamamen işgal etmesiyle sona erdi. Kıbrıs her zaman modern Yunanistan'dan ayrı bir varlık olmuştur. (Copeaux & Mauss-Copeaux & Berktaç, 2009:32-34).

24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşmasının yirminci maddesi kapsamında, Kıbrıs'ın 1914 itibarıyla İngilizlere ait olduğuna dair görüş birliği sağlandı. Bu aşamada Türk tarafı, hukuki bir söz hakkına sahip olamamıştır. Kıbrıs halkları kendi kaderini tayin edebilmek (self-determinasyon) için örgütlenme yoluna gitmişlerdir. Bu örgütler; Kıbrıs sınırlarındaki Yunan varlığını arttırmak (Megali İdea)¹, Kıbrıs'ı Yunan topraklarına katmak (Enosis) olarak ele alınabilir. Türkler ise, bölgede Avukat Fazıl Korkut başkanlığında KATAK adında siyasi bir cemiyet kurdu. KATAK içinde anlaşmazlıkların yaşanmasıyla beraber, 23 Nisan 1944 tarihinde Dr. Fazıl Küçük, Faiz Kaymak, Eczacı Münir ve Pertev Paşa önderliğinde Kıbrıs Millî Halk Partisi kuruldu. Sadece Kıbrıs Türkleri değil, aynı

¹ 1830'da Yunan krallığı Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılıp bağımsızlığını ilan ettiğinde, imparatorluğun iki milyon Ortodoks bireyinden yalnızca 750.000'i bu topraklarda ikamet ediyordu. "Büyük fikir" (megali idea) olarak bilinen birleşme projesi, farklı bölgelerin tek bayrak altında bir araya getirilmesini hedefliyordu. Bknz: Copeaux, E., Mauss-Copeaux, C. ve Berktaç, A. (2009). "Taksim: Bölünmüş Kıbrıs, 1964-2005", İstanbul: İletişim.

zamanda Türkiye Türkleri de Kıbrıs davasını sahiplenmiştir. Örneğin; Hürriyet ve Yeni Sabah Gazeteleri, “Kıbrıs Türk’tür, Türk kalacaktır” söylemleriyle örgütlenmenin Türkiye kanadını oluşturdu. 1950 yılında Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) bünyesinde Dışişleri Bakanlığı yapan Necmettin Sadak ve iktidar değişmesinin ardından göreve gelen Demokrat Parti (DP) üyesi ve Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Kıbrıs sorununa bir mesele olarak bakmamış ve Kıbrıs’ın bir meseleye sahip olmadığını dile getirmişlerdir. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulunun, 24 Eylül 1954’te ‘Kıbrıs meselesini’ ele almasıyla birlikte Türk hükümeti meseleyi kabul edebilmiştir (Eroğlu, 2002:739-742).

Megali İdea, tam olarak başarıya ulaşamadı çünkü Kıbrıs Türkleri bir gün bile Yunan-Rum egemenliğine girmemiştir. Yunanlara ait olan Vima Gazetesi, Türkiye ve Kıbrıs Türklerini hedef alan bir haber yaptı. Cevap ise Tasvir Gazetesi yazarı, Cihat Baban tarafından: Türkiye’nin, Kıbrıs’ı kendisine katmak gibi hedefinin olmadığı ancak Kıbrıs Türklerine yapılacak bir saldırı durumunda böyle bir hedefe kapılacağını ve muhatap olarak da Yunanistan’ı seçeceği, şeklinde iletildi. İngiliz himayesini ve Enosis’i reddeden Türkler, 29 Kasım 1948 tarihinde Lefkoşa’da toplandı. Toplantı sırasında yaptıkları konuşmalarla öne çıkanlar arasında Dr. Fazıl Küçük ve o zamanlar henüz genç bir hukukçu olan Rauf Denktaş vardır. Dr. Küçük, Kıbrıs Türk halkının liderliğini üstlendi ve kendi isteğiyle bırakana kadar da bu liderlik görevine devam etti (Özakman, 2012: 53-57).

Yunan tarafının, 2. Dünya Savaşından sonra Ada üzerindeki Enosis iddiaları, Türk-Yunan ilişkilerini de açmaza sürüklemiştir. Bu gerilimler iki ülke arasında sınırlı kalmayarak NATO ve BM örgütlerine taşınmıştır. BM Genel Kurulu 5 Aralık 1958’de, 1287 sayılı kararı alarak ilgili taraflara, barışçıl ve demokratik çerçevede anlaşmalarını tavsiye etmiştir. Kıbrıs meselesi artık Türkiye-İngiltere-Yunanistan üçlüsü arasında çözüme kavuşacak bir şekle bürünmüştür. Yunan ve Türk tarafı, ilk adım olarak isteklerinden feragat ederek, Enosis ve Taksim planlarını rafa kaldırdı. Hemen ardından 1959 yılında Zürih ve Londra konferanslarında üçlü görüşmeler gerçekleşti. Zürih ve Londra Antlaşmalarına göre, ilan edilen Kıbrıs Cumhuriyeti hiçbir devletle birleşmeyecek, yalnızca anayasa ihlali sırasında bu üç devletin (Türkiye, İngiltere ve Yunanistan) müdahale etme hakkı bulunacaktır. Zürih Antlaşması bağlamında kabul edilen hiçbir karar, anayasadan iptal edilemeyecektir. Kıbrıs, adı geçen üç ülke aleyhinde faaliyette bulunamayacak ve Türkiye ile Yunanistan’ın üyeleri arasında olmadığı hiçbir kuruluşu üye olamayacaktır. Türkiye, her şeye rağmen Kıbrıs Türklerinin haklarını güvence altına almıştır ve Kıbrıs’ta yaşayan Türkler, anayasada ‘azınlık’ olarak nitelendirilmemiştir. Türkçe ve Rumca ana dil olarak belirlenmiştir, ayrıca Kıbrıs bayrağının yanında Türk ve Rum bayrağı da kullanılabilir. Kıbrıs bir cumhuriyet olarak karşımıza çıksa da bağımsız bir devlet değildir. Zürih ve Londra Antlaşmaları dışında, Lefkoşa Antlaşması sui generis (kendine has) özellik taşımaktadır (Eroğlu, 2002: 743-745).

3. KIBRIS TÜRKLERİNİN DRAMATİK TARİHİ: KATLIAMLAR VE ZULÜMLER ÜZERİNE

Ada'da yaşayan Türkler için zulmün başladığı tarih EOKA terör örgütünün kurulduğu 1 Nisan 1955 olarak ele alınmaktadır. EOKA kendisine hedef olarak Türkleri seçmişti ve 22 Haziran 1955'te Lefkoşa'da bulunan polis karakoluna, dört Türk polisin yaralandığı bombalı saldırı gerçekleştirdi. Saldırının ardından Türkiye, Kıbrıs meselesinin önemini daha iyi anlayabilmiştir. Dr. Fazıl Küçük ise "Kıbrıs Türk'tür" şeklinde cevap verdi (Copeaux & Mauss-Copeaux & Berktaç, 2009:41-42).

Tüm bunlar vuku bulurken, İngiliz yönetimi, Kıbrıs'a sınırlı da olsa özerklik (self-government) vermeye karar verdi. Yunan tarafı, Türkiye'nin özerklikte söz hakkı edinmemesini istiyordu. İngiltere ise, Türk hükümetinin de bulunduğu üçlü görüşme yapılmasını kararlaştırdı. Dönemin Türk Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, kurmuş olduğu Kıbrıs Komitesinin üyelerine Londra'da yapılacak olan konferansa gitme emri verdi. Londra'daki konferansın ikinci günü Yunan Dışişleri Bakanı konuşmasında, Kıbrıs'ın self determinasyon ile Enosis'e bağlanması ve Türklerin azınlık statüsüne yerleşmesini önerdi. Üçüncü gün konuşma sırası Türkiye'ye gelmişti. Zorlu, self determinasyon değil; *self-defense* (bir ülkenin kendini savunma hakkı) üzerine söze başlamıştır. Zorlu, konferans sırasında On İki Ada'nın Yunan tarafına bırakılmış olduğunu ve Kıbrıs'ın da bırakılması sonucunda adaletin sarsılacağını, Türkiye'nin, Kıbrıs'ı İngiltere'ye devrettiğini ve dolayısıyla da İngiltere'nin, bölgeyi tekrar başka bir devlete bırakamayacağını, bırakması halinde bunun Lozan maddelerine karşı geleceğini ifade etti. Aynı zamanda Türk Dışişleri Bakanına göre, Kıbrıs meselesi Türkiye- İngiltere arasında çözümlenmelidir. Bu konuda Yunan tarafı, Türkiye'nin muhatabı değildir. (Özakman, 2012:71-75).

Çatışmaları alevlendiren hususlardan biri, Kıbrıs'ın Yunan devletine bağılıymış gibi davranılmaya başlanmasıdır. Örneğin, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Mihail Hristodulu Muskos (Makarios)'un makam aracına Kıbrıs bayrağı yerine Yunanistan bayrağı asılmış ve resmî törenlerde Yunan milli marşı kullanılmıştır. 2 Mart 1961 yılında Cumhurbaşkanı Muskos, EOKA örgütüne desteğini açıklamış ve hemen ertesi yıl Rum İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis, Ada'nın Yunanistan'a ait olduğunu ve Türklerin bölgede azınlıkta olduğunu söylemiştir. Tarih 25 Mart 1962'i gösterdiğinde Lefkoşa'da bulunan Ömeriye ve Bayraktar Camilerine bombalı saldırı düzenlendi ve hemen ardından iki Türk gazeteci öldürüldü. Kıbrıs Türk Cemaat Meclis Başkanı Rauf Denктаş'ın bürosuna saldırı gerçekleşti. Türkiye için bu olaylar kabul edilmeyecek noktaya taşınmış ve İsmet İnönü hükümeti saldırıyı gerçekleştirenlerin cezalandırılmasını istedi. Sadece hükümet değil, Türk halkı da yapılan saldırılara karşı birlik ve beraberlik ile hareket etmiştir (Galata, 2023:3-5).

3.1. 1963 Olaylarının Başlangıcı ve İlk Saldırıları: Kanlı Noel

EOKA örgütü, Yunanistan'da darbe girişiminde bulunan General Kizikis liderliğinde saldırıya geçmişti. 1963 yılının Aralık ayında, Türklerin evleri basılıyor, yollarda Türklerle karşı barikat kuruluyor ve fiziksel şiddet uygulanıyordu. 9 Aralık günü, Girne-Lefkoşa güzergahında yolculuk eden

Zeki Halil ve Cemaliye Emirali adındaki iki Türk, Rumlar tarafından öldürüldü. Ulvi Keser aktarıyla; “Bitmek tükenmek bilmeyen Rum- Yunan şovenizmi, kana doymayan Rum- Yunan iş birliği. Türk olana, Türk doğana, Türk yaşayana karşı insanlığa sığmayan bir öfkeydi bu” şeklinde ifade edilir. 24 Aralık günü tarihe ‘kumsal katliamı’ olarak geçecek büyük kıyım yaşandı. 150’den daha fazla sayıda Rum, Dr. Binbaşı Nihat İlhan’ın, eşi Müriyet İlhan, çocukları Murat, Kutsi ve Hakan İlhan ile yaşadığı Kumsal bölgesinde bulunan evlerine saldırdı. Saldırı sırasında banyo küvetine sığınan Müriyet İlhan ve çocukları katledildi (Keser, 2011:97-101). Rumların, küvette otuz üç el kurşun ile öldürdüğü bir anne ve üç çocuğunun olay yerinde çekilmiş fotoğrafları Türkiye basınına bomba gibi düşmüştür. O gece İsmet Paşa’nın yaşadığı köşke, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay, Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin’in de içinde bulunduğu bir heyet geldi. 700 civarı Kıbrıs Türkü, Rumlar tarafından esir alınmıştı. İsmet Paşa, saldırıların sonlanması için İngiltere- Yunanistan taraflarına başvurmuştur ancak gereken önemde bir dönüş alamadığını belirterek, tek çarenin Ada’ya müdahale etmek olduğunu söylemiştir. İnönü, Rum tarafına uyarı uçuşları yapılmasını önerdi ve İngiliz-Yunan tarafları ateşkes için Türkiye’nin yanında yer almazsa, Türkiye’nin bu müdahaleyi tek başına yapacağına dair bildiri gönderildi: Türkiye’nin müdahale hakkı doğmuştur. Türkiye’nin kararlı duruşunu gören İngiliz tarafı, askerlerini Türkler ile beraber hareket etmeleri için görevlendirdi. Türk tarafından destek gören Kıbrıs Türkleri, Lefkoşa’ya göç etmeye başlamıştır. Türkiye’den gelen erzak ve battaniye yardımları bölge halkına dağıtılmaya başlanmıştır (Özakman, 2012:182-187).

Türkiye’de yaşayan Yunan kökenli vatandaşlara ayrıcalık hakkı veren 1930 tarihli anlaşma iptal edilmiştir. Yani artık Yunanlar’ın Türkiye’de ikamet etmesi, menkul ve gayrimenkul mal satın almaları, kaldırılmıştır. Bunun yanısıra Gökçeada ve Bozcaada bölgelerinde Rum diliyle eğitim veren okullar da kapatılmıştır. 5 Haziran 1964 tarihinde ABD Başkanı Lyndon Johnson, tarihe ‘Johnson mektubu’ olarak geçecek olan o bildiriye gönderdi ve İsmet Paşadan Yunanlara karşı saldırıya geçilmemesini istedi. Johnson’un eşi, Yunan kökenliydi ve mektubun içeriğine göre; eğer Türkiye, her şeye rağmen saldırıya geçerse ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), bu çatışmaya dahil olursa NATO, Türkiye’yi korumakla mükellef olmayacak ve Türkiye, NATO silahlarıyla Yunanları vuramayacaktır. İsmet Paşa ise Amerika’ya yazdığı cevap mektubunda, Kıbrıs’ta yaşanan katliamların anayasanın ihlal edilmesinden kaynaklandığını, Türkiye’nin olacak bir müdahale sırasında Milletlerarası antlaşmalara bağlı kalarak hareket edeceğini belirtti. 1964 yılının Ağustos ayında, Türklere karşı artan saldırıların neticesinde Türk jetleri, Rum tesislerini vurmuş ve çok sayıda saldırgan hayatını kaybetmiştir (Galata, 2023:9-10).

4. SİYASİ ÇÖZÜM ARAYIŞLARI VE GÖRÜŞMELERİN SEYRİ

Türkiye, Kıbrıs meselesine üç politika ile yaklaşmıştır: İlk olarak, Ada’nın Türk tarafına iade edilmesini savundu ancak bunun başarıya ulaşamayacağını kabullendiğinde, ikinci politikası olan Kıbrıs’ın ortak yönetimine -yani taksim tezine- ağırlık vermiştir. Son politika olarak ise federal Kıbrıs

Cumhuriyetinin kurulmasını onaylamıştır (Doğan, 2008: 255). 9 Temmuz 1964'te Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında Cenevre'de, eski ABD Dışişleri Bakanı D. Acheson başkanlığında görüşmeler yapıldı. Müzakereler sonucunda "Acheson Planı" adı verilen bir çözüm önerildi. Acheson Planı'na göre; Karpaz Yarımadasına bağlı bir alanın Türkiye'ye verilmesi kararlaştırıldı. Karpaz Adası dışında kalan bölgelerde özerkliğin, Türk yönetimine bırakılması ve bu bölgelerde Türk yönetiminin etkin olacağı düşünülmüştür. Acheson Planı üzerinde müzakereler devam ederken, Rumlar, Erenköy ve Mansur 'a saldırılarını yoğunlaştırdı ve Türk hükümeti de müdahale ederek 8 ve 9 Ağustos 1964'te söz konusu bölgeleri bombaladı. Türkiye'nin bu hareketinin ardından müzakere maddeleri değiştirildi ancak Türkiye, yapılan değişikliklere rağmen planı kabul etmedi. 1997 yılında Türk- Yunan çekişmesi devam etti. Rauf Denktaş, Adadan ayrılarak Türkiye'ye gittiği esnada bu durumu fırsat olarak değerlendiren Muskos, Rauf Denktaş'ın Kıbrıs'a girişini yasakladı. Kıbrıs'a girmesi halinde derhal tutuklanacağı bildirildi. Denktaş, Adaya gizlice girmeye çalışırken yakalandı. Türkiye'nin olaya müdahale etmesiyle kısa süre sonra serbest bırakıldı (Meydan, 2019).

15 Kasım günü Grivas komutasındaki Yunanlar, Boğaziçi ve Geçitkale bölgelerinde bulunan Türk köylerinde katliam yaptı. Türk Silahlı Kuvvetleri olaya (TSK) müdahale etti ve Türk uçakları, Kıbrıs'a doğru yola çıktı (Kocakılıç, 2021:65-66). 1963-1964 krizi sırasında devletsiz kalan Kıbrıslı Türkler, kriz sonrasında kendilerini ekonomik ablukadan kurtarmak için örgütlenme yoluna girdiler. Kıbrıs Cumhuriyeti Başkan Vekili başta olmak üzere ülkenin yönetimini sağlamak amacıyla komite kuruldu. 28 Kasım 1967'de Kıbrıs Türk Geçici Yönetimi kuruldu. 1967 krizinin ardından Kıbrıs sorununa barışçıl çözüm bulma çabaları Haziran 1968'de BM Genel Sekreterinin teşvikiyle başladı. 24 Haziran 1968'de başlayan ve 8 Haziran 1972'ye kadar süren toplumlararası müzakerelerde, Zürih Antlaşmasının Rumlar tarafından ihlal edilen maddeleri ele alınmış olup, müzakerelerin amacı Zürih Antlaşması'nın pratikte uygulanmasını sağlamaktır. Bütün bu görüşmelerin sonucunda Rum tarafı, birleşik devlet teziyle, Türk toplumunu bir azınlık grubu olarak değerlendirdi. Kıbrıs Türk toplumunun tezi ise, 1960 tarihli antlaşmalarda öngörüldüğü gibi, iki toplum arasında eşitliğe ve iş birliğine dayalı bir dengeyi, antlaşmasının tanıdığı haklardan ödün vermeden, düzeni sağlayacak bir sistem kurmaktır. Temmuz 1974'e gelindiğinde, Rum tarafı uzlaşmayı kabul etmedi ve bir yandan da her fırsatta Kıbrıs'ı, Yunanistan'a katma planlarını gündeme getirdiler (Eroğlu, 2002: 751-752).

Kıbrıs Türkleri, Ağustos ayının 8. günü Erenköy zaferinin yıl dönümünü kutladıkları sırada Rumlar tarafından bir kez daha saldırıya uğradılar. Ancak bu defa sadece fiziksel değil, psikolojik bir şiddet hakimdir. Türklerin duyacakları kadar yüksek sesle;

"Bekledim de gelmedin"

Hiç mi beni sevmedin? ”²

sarkısı bütün radyolarda çalınmaya başlanmıştır. Türkiye'nin, Kıbrıs Türklerini yalnız bıraktığı izlenimini yaratmaktan başka bir amacı olmayan bu hareketler gerçekten de bütün ümitleri kırmaktaydı. O günlerde Ankara'da olağanüstü bir vaziyet hakimdir. Tarihe 12 Mart darbesi olarak geçecek olay, 12 Mart 1971 günü yaşandı. Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları muhtıra yayınladı ve yönetime el koydu. Süleyman Demirel hükümeti, direnç göstermeden koltuğunu bıraktı. Prof. Dr. Nihat Erim Başbakan oldu. Rauf Denktaş ise Kıbrıs için mücadelesine devam etmekteydi. Milletlerarası bir görüşme esnasında Muskos'un, 1964 yılında söylemiş olduğu 'Türkiye, Ada'ya gelse bile kurtaracak tek bir Türk bulamayacak, çünkü hepsini öldüreceğiz' sözlerini gündeme getirildi. Yunan tarafının bir kez daha bu söylemleri tekrarlamasının üzerine, Amerikan diplomat Cyrus Vance, 'Siz Türkleri tehlike olarak görüyorsanız eğer şunu bilmelisiniz; ABD daha önce iki kez Türkiye'nin Adaya müdahale etmesine engel oldu, ancak bu kez ülkem bu konuda parmağını bile oynatmayacaktır.' Bu sözlerle şaşkına dönen Yunanlıları bekleyen daha kötü gelişmeler de vardı. Örneğin; Rumlar kendi içinde çoktan bölünmeye başlamıştı. Bir kısmı Muskos'un istifasını istiyordu ancak Muskos görevini terk etmeyeceği konusunda diretiyordu. Muskos'u destekleyenler ise Enosis militanlarını 'hain' olmakla suçladılar. Kıbrıs liderliğinin yanı sıra başpiskoposluk görevi de olan Muskos, kendisine karşı gelenleri aforoz etti (Özakman, 2012:268-271).

4.1. 1974 Sürecine Giden Yol

CHP Genel Başkanı olan İsmet İnönü, koltuğunu 14 Mayıs 1972'de Bülent Ecevit'e bırakmıştır. Ecevit, birkaç sene sonra Kıbrıs Türklerinin yazgısı için yeni bir kapı aralanmış olacaktır. 1 Nisan 1973, Kıbrıs'ta EOKA yıldönümü olarak kutlandı. Kutlamalar sırasında Türkler'e hakaret ediyor ve saldırıyorlardı. Kıbrıs Meclis'i, Muskos'u başpiskoposluk görevinden aldı. Gerekçe olarak da Muskos'un, siyaset yapması gösterildi. Oysa Özakman'ın ifadesine göre Muskos, 1960'tan beri siyaset yapıyordu, şimdi ise neyin değişmiş olduğu apaçık belliydi; Enosis'i oyalıyordu (Özakman, 2012:271-274).

Yunan subayların Kıbrıs'ta darbe yapacağı, Türkiye'nin ve İngiltere'nin Ada'nın 'de facto' vaziyetine garantör ülke olarak müdahale edeceği söylentileri yayıldı. Türkiye hem Kıbrıs meselesi hem de Yunanistan'ın sürekli kıta sahanlığı ihlali ve Türkiye'ye yönelik tehditkâr tutumu sebebiyle askeri bir hazırlık içerisindeydi. Yunanistan olası bir Türk- Yunan savaşına girmeye istekli değildi. Bu yüzden Türkiye'yi karşısına almaktansa, Muskos rejimini devirmeyi tercih ediyordu. Artık Muskos, Enosis'i desteklemiyor, bağımsız Kıbrıs'ın sahibi olmak istiyordu. Böylece Enosis militanları ile Muskos arasında çıkan gerilimler Yunanistan'ı, Türkiye'den taraf olmaya itiyordu (Keser, 2013:72-74).

² Yesari Asım Arsoy'a ait olan ve Yunan sanatçı Stelio Kazancidis tarafından seslendirilen şarkı, Kıbrıs Türker'ine Kıbrıs Barış Harekâtı öncesinde psikolojik baskı yapmak için radyolarda çalınmaktaydı.

15 Temmuz 1974 yılında Muskos'a karşı beklenen darbe gerçekleşti. Daha önce 1967 yılında Yunanistan'da darbe yapıp yönetimi ele geçiren Albaylar Cuntası, bu defa da Muskos rejimini ele geçirmeye çalışmıştır. Ecevit başkanlığındaki CHP ve Millî Selamet Partisi (MSP) koalisyonu, gelişmeleri dikkatle takip etmekteydi. Yunan Cuntacıların darbe yapıp, Ada'yı Enosis planına dahil etmeye çalışması, Kıbrıs Türklerinin can ve mal güvenliğini tehlikeye atıyordu. Türkiye'nin, 1960 yılında imzaladığı antlaşmaya göre garantör olma hakkı vardı. Türk tarafı, diğer garantör ülke olan İngiltere'ye ortak harekât düzenleme teklifinde bulundu ancak ret cevabı iletildi. Böylelikle Türkiye, 20 Temmuz 1974 tarihinde Ada'ya tek başına müdahale etme kararı aldı (Kocakılıç, 2021:67).

Dönemin Başbakan'ı Ecevit, operasyona dair ilk demecini şu sözlerle ifade etmiştir; “Türk Silahlı Kuvvetleri'miz, Kıbrıs'ta indirme ve çıkarma hareketine başlamış bulunuyor. Allah milletimize, bütün Kıbrıslılara ve insanlığa hayırlı etsin. Bu şekilde insanlığa ve barışa büyük bir hizmette bulunmuş olacağımıza inanıyoruz. Öyle umarım ki, kuvvetlerimize ateş açılmaz, kanlı bir çatışmaya yol açılmaz...” ikinci demecinde ise “Türk Silahlı Kuvvetleri, (kendilerine) ateş açılmadıkça ateş etmeyeceklerdir. Savaş için değil, barış için Kıbrıs'tadırlar. Kıbrıs'ı istila için değil, zorbaca bir istilaya son vermek için Kıbrıs'tadırlar...” (Ecevit, 2011:57-58). Ateş edilmediği müddetçe ateş etmemek, savaşın doğasına aykırı bir durumdur -harekatın ‘savaş’ niteliği taşımadığı belirtilmelidir- ancak yine de Ecevit, süreci sağduyulu bir şekilde yönetmek istemiştir. (Özakman, 2012:311).

Rumların, Türkleri kışkırtmak için tüm radyolarda çaldığı ‘Bekledim de gelmedin’ şarkısına karşılık olarak, Türk şair Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şarkı olarak seslendirilmiş şiiri, Bayrak radyosundan çalındı. Şiir'in sözleri “*Bu kadar yürekte çağırma beni. Bir gece ansızın gelebilirim...*” şeklindedir. Böylelikle Kıbrıs Türkleri için umut kapısı aralanmıştır. Hepsi coşkuyla bu şiire eşlik edip, TSK'nın yollarını gözlüyordu. Barış Harekâtı, TSK birliklerinin Lefkoşa-Hamitköy-Gönyeli ve Pınarbaşı bölgelerine hava indirme ve Yavuz Plajı'na deniz üzerinden çıkarma yapmasıyla 20 Temmuz'da resmen başlamış bulunmaktadır (Kaşifiz, 2022).

5. 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI

İngiliz tarafının ortak müdahaleyi reddetmesinin ardından MSP başkanı Necmettin Erbakan - Başbakan Ecevit'in talimatıyla- Milli Güvenlik Kurulunu bir araya getirerek müdahale kararının alınmasında çok büyük rol oynadı (Okyar, 2016). 20 Temmuz toplantısında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), oy birliği ile harekâtı onayladı. Meclis içinde ortak görüşün sağlanmış olması, Türklük bilincinin boyutunu göstermektedir. Türkiye, operasyon öncesi yayınladığı bildiri harekatın nedenleri arasında şunları gösterdi; Yunanistan'ın anayasasının izin vermediği şekilde Ada'ya darbe düzenlemesi, darbe sonucu Kıbrıs'ın ülke bütünlüğü ve bağımsızlığı risk altında olmaktadır, anayasaya göre Türkiye, garantör devlet olmasından dolayı bölgeye müdahale etme hakkına sahiptir ve son olarak harekatın amacı, Kıbrıs toprak bütünlüğünü ve halkların can güvenliğini sağlamaktır. Operasyon 22

Temmuz'a kadar sürmüştür. Hızlı ve planlandığı şekliyle zafer kazanılmıştır. Güvenlik Konseyi, ateşkes çağrısında bulununca Türk-Yunan tarafları, 30 Temmuz'da çoğunluk olarak Türkiye'nin isteklerinin kabul edildiği Cenevre protokolüne imza attı. Kıbrıs, Türk ve Rum olarak iki muhtar idareye bırakıldı (Eroğlu, 2002:754-759).

Barış Harekâtı sırasında ele geçirilen belgeler, İphestos planını ortaya çıkarmıştır. Plan, Kıbrıs Türklerini 1974'e kadar yok etme tasarılarından oluşmaktadır. Öldürülmesi planlanan Türklerin yaşadığı köyler ve evlerin konum bilgileri detaylı olarak planda yer almaktadır. 1974'e giden süreçte Rum-Yunan tarafları, sistematik bir şekilde 1915 yılında Türklerin, Ermenileri katlettiğine dair sözde soykırım iddialarını öne sürmekteydi. Turgay B. Göktürk aktarıyla; Prof. Dr. Ata Atun, '155 gün içinde 500 bin Ermeni vatandaşının öldürülmesi için, 150 futbol sahası genişliğinde toplu mezar kazılmış olmalıdır. Bu kadar mezar alanını kim kazdı? Bu toplu mezarlar nerede?' diyerek 1915 iddialarının asılsızlığına vurgu yapmaktadır (Göktürk, 2017:161-162). Daha önce üzerinde durulduğu üzere Rauf Denktaş, milletlerarası bir görüşme sırasında, Muskos'un yıllar önce söylediği 'Türkiye, Ada'ya gelse bile kurtaracak Türk bulamayacak' sözlerini gündeme getirmiştir. Bu sözler, İphestos belgelerinden sonra bir kez daha süzgeçten geçirilmelidir.

Kıbrıs'ta bulunan Türk ve Rum idareleri, Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barış Gücü (UNFICYP) tarafından denetlenecektir. İkinci Cenevre Toplantısının yapıldığı 8 Ağustos 1974'te, Yunan tarafı, konferans sırasında uzlaşmaya direniyor ve olası bir Türk-Yunan savaşına İngiltere'nin de dahil olacağı yönünde tehditlerde bulunuyordu. 14 Ağustos'a uzayan görüşmede Yunan tarafının tavrı değişmedi (Keser, 2013:80-81). Dönemin Dışişleri Bakanı Turan Güneş, ikinci konferansa katılmadan önce, Yunan tarafının direktme ihtimaline karşı, Ecevit ile bir 'parola' seçtiklerini anılarında anlatmaktadır. Cenevre konferansı uzarsa veya Türkiye aleyhinde ilerlerse Güneş, Ecevit'i arayacak ve "Cenevre toplantısı uzuyor, ailem beni beklemesin, Ayşe tatile çıksın" diyecekti. Güneş'in gerçekten Ayşe adında bir kızı vardı ve bu görüşme şüphe çekmeyecekti. Konferansın uzayacağı belli olunca Güneş, Ankara'ya telefon etti ve o kritik kararını aktardı. Kıbrıs Türk halkı, böylelikle huzura kavuşabilmiş ve Türkiye'nin kendilerini yalnız bırakmayacağını bütünüyle görmüşlerdi. Türkiye'nin, Doğu Akdeniz politikalarının yeni bir dönemini aralayacak olan ve Kıbrıs Türklerinin kaderini belirleyen o karar alındı. Ardından hemen harekete geçildi: Ayşe tatile çıkıyordu. (Simav, 1975:249).

14 Ağustos 1974'te yapılan ikinci müdahale başarı ile tamamlandı. Kıbrıs Türklerinin, yerleşecekleri bölgelerin sınırları belirlenmiş oldu. Nüfus Mübadelesi Antlaşması ile güneyde rehin tutulan Türklerin, kuzeye geçirilmesi sağlandı. (Eroğlu, 2002:759-760). TSK, Kıbrıs'ın kuzeyine girebilmiş ve 16 Ağustos'ta ateşkes ilan edilmiştir. Türkiye'nin, Ada'ya yaptığı müdahalenin hukuki bağlayıcılığı mevcuttur. Türkiye, Garanti Anlaşması'nın usulüne uygun şekilde ve barışçıl amaçlarla müdahalede bulunmuştur. Bülent Ecevit, Cenevre Konferansı sonrasında alınan kararların Yunan ve Rum tarafları arasında ilhak edildiğini ve bu sebeple Türkiye'nin müdahale etmek zorunda kaldığını

açıkladı. Dönemin Başbakan Yardımcısı olan Necmettin Erbakan ise, Ecevit'i destekledi (Arıcıoğlu, 2023:113).

6. KIBRIS'IN BÖLÜNMESİ: KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU

1974 barış hareketinin ardından Yunanistan buna yanıt olarak NATO'nun askeri gücünden çekildi ve ABD, 1975 yılında Türkiye'ye silah ambargosu uygulamaya başladı. Türkiye, yanıt olarak, Türkiye ile ABD arasındaki tüm ortak savunma tesislerinin imha ettiğini ve tamamen Türk Silahlı Kuvvetleri'ne devrettiğini duyurdu; Karamürsel, Sinop, Diyarbakır ve Belbaşı'ndaki Amerikan istihbarat merkezlerinin faaliyetlerini durdurdu ve sadece İncirlik üssünün NATO amaçları için kullanılacağını ilan etti. Ancak Birleşik Devletler'in, Orta Doğu'da İran'ı kaybetmenin eşliğinde olduğu bir dönemde, Türkiye topraklarındaki üslerinin ve faaliyetlerinin askıya alınması, ABD'yi bölgede zayıflatan bir faktör olduğu için, 1978 yılında ambargo kaldırıldı. 1975'te Kıbrıs Federal Devleti, 15 Kasım 1983'te ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ilan edildi (Algür, 2020:58). Sonuç olarak Türkiye'nin ilk müdahalesi dünya siyasetinde meşru görülürken veya pek tepki görmezken, İkinci müdahaleyle Türkiye, uluslararası kamuoyunun tepkisini çekti ve "işgalci" olarak değerlendirildi. Sadece Türkiye değil, Kıbrıs Türkleri de zor duruma düştü, örneğin bağımsızlıklarını kazanmış olsalar bile ekonomik olarak sorunlar baş göstermiştir (Kaya, 2018:187).

6.1. KKTC'nin 'De Facto' ve 'De Jure' Olarak Tanınması

KKTC'nin 1983 yılında ilan edilmesi, bölgenin hukuki statüsüne ilişkin sorunlara da alan açmıştır. BM Güvenlik Konseyi, 18 Kasım günü 541 sayılı kararı alarak KKTC'nin ilanını geçerli görmemiştir. Güvenlik Konseyi'nin, yargı organı statüsü olmadığı halde Ada'ya ilişkin yargı kararı alması eleştirilen başka bir konu olmuştur. BM Güvenlik Konseyi, KKTC'nin varlığını reddederek, Kıbrıslı Türklerin kendi kaderini tayin etme hakkını kullanmasına da karşı çıkmıştır. KKTC'nin 'de facto' (fîilen) olarak tanınmasında sıkıntı yoktur ancak, 'de jure' (hukukî) olarak tanınmamaktadır. Buna gerekçe olarak da Türkiye'nin, müdahale etmesi sonucu meydana gelmesini göstermektedirler. Oysa Türkiye, Kıbrıs'a 1974 de müdahale etti, KKTC ise 1983 yılında ilan edildi. Böylece Türkiye, müdahale eder etmez bir cumhuriyet kurmamış oluyordu. Kuzey Kıbrıs'ın hukuki olarak tanınmaması, devletin nasıl oluştuğuna dair tartışma yaratmıştır. Uluslararası hukuk kapsamında, devletin var olabilmesi için en az üç başat öğenin bir araya gelmesi gerekmektedir: bölge halkı, ülke ve bağımsız -siyasi- bir yönetim. KKTC, tüm bu aranan niteliklere sahiptir ve bu nedenle de devlettir (Algür, 2020:58).

BM kararına en çok karşı çıkanlardan biri de Denктаş olmuştur. Denктаş'a göre BM, Çin'i otuz, Doğu Almanya'yı ise yirmi beş sene tanımamıştır ancak söz konusu iki ülke BM'ye üye ülke konumundadır. Üstelik KKTC'yi tanımadıkları halde birçok ülke ve örgüt, Türkiye'ye ambargo koymuş bulunmaktaydı (Kaya, 2021:195). Prof. Dr. Suat Bilge, KKTC'nin devlet olması için bir engelin olmadığını belirtmektedir; "Kıbrıslı Türklerin kurdukları devlet yasaldir ve uluslararası hukuk açısından

engel teşkil etmez. Türkiye’den başka hiçbir devletlerin KKTC’yi tanımamaları keyfidir, Ada bölünmesin diye Türk Devletini tanımıyorlar ancak Ada’yı Rumlar bölmüştür. Türkler de bölünmeyi kabul etmiştir. Bölünmeyi tanımamak doğru değildir.” (Eroğlu, 2002:770).

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), 11 Kasım 2022 tarihinde yapılan toplantıda, teşkilatın 8. Üyesi olarak Kıbrıs’ın kabul edildiğini açıkladı. Türkiye dışında diğer altı ülkenin KKTC’yi *de facto* olarak tanıdığı anlamına gelen bu karar, Avrupa Birliği (AB) cephesinde gerginlik yarattı. Türkiye dışında hukuki olarak tanınmayan KKTC, yurt dışı uçuşlarını Türkiye veya Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) pasaportu üzerinden gerçekleştiriyor. KKTC’nin tanınmaması konusunda Amerika’nın ve Rusya’nın etkisi büyük olmaktadır. Türk devletlerinden biri olan Azerbaycan bile Rusya endişesiyle KKTC’yi tanımamaktadır (Yalçınkaya, 2022). Başkenti Lefkoşa ve para birimi Türk lirası (TL) olan KKTC’de Cumhurbaşkanı ve Başbakan bulunmaktadır. KKTC Anayasasının dördünü maddesi yasama yetkisini, Cumhuriyet Meclisi’ne vermektedir. Cumhuriyet Meclisi, 50 üyeden oluşur ve seçimleri de beş yılda bir yapılır (Kaya, 2021:195).

7. 2000 SONRASI PERSPEKTİFİNDE KUZEY KIBRIS

2000 sonrası dönemlerde Türkiye’nin KKTC politikaları ılımlı ilerlemiş, ancak sadece *de facto* olarak tanınan KKTC’nin varlığı sebebiyle de politikalar sınırlı sayıda kalmaktadır. Doğu Akdeniz, Türkiye’nin 1792 km ile en uzun kıyıya sahip olduğu bölgedir. Bu deniz, kıyıdaş devletlerin münhasır ekonomik bölgelerinin iç içe geçtiği bir alan olarak dikkat çeker. Türkiye, bu bölgelerin belirlenmesinin kıyıdaş ülkelerin hakkaniyet ilkesi çerçevesinde anlaşmasıyla mümkün olacağını savunmaktadır. Ancak, GKRY gibi diğer kıyıdaş devletlerle antlaşmalar yapmamakta ve GKRY’nin yaptığı antlaşmaları tanımamaktadır. Dönemin Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Türkiye’nin ve Kıbrıs Türk halkının haklarını savunurken, Doğu Akdeniz’deki zenginliklerin hakça paylaşımı konusunda Rum kesimi hariç, Yunanistan dahil herkesle iş birliği yapmaya hazır olduğunu ve egemenlik haklarından kesinlikle vazgeçmeyeceğini açıklamıştır. Türkiye ve Libya, deniz yetki alanlarının sınırlandırılması ve güvenlik iş birliğinin genişletilmesine yönelik anlaşmalar imzalamıştır. Ancak bu anlaşmalara Yunanistan ve Mısır tepki göstermiştir. Türkiye-Libya deniz sınırı anlaşması, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki politikaları açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir (Aslan, 2020).

2000’li yıllarda Kıbrıs sorununa yönelik BM düzeyinde yoğun çaba harcanmıştır. BM Genel Sekreteri Kofi Annan, Kıbrıs’ın bağımsız bir devlet olarak birleştirilmesini öngören “Kıbrıs sorununa kapsamlı çözüm temeli” planını sunmuştur. Bu plan, 11 Kasım 2002’de ilk haliyle sunulmuş ve 29 Mart 2004’te ek düzenlemelerle güncellenmiştir. Annan Planı, Kıbrıs’ın AB’ye bir bütün olarak girebilmesi için çağrıda bulunmuş ve referandum kararı alınmıştır. Ancak bu plan, KKTC ve Türkiye iç politikasında anlaşmazlıklara yol açmıştır. Türkiye’nin AB üyeliği konusundaki görüşleri; Kıbrıs sorununun, Türkiye’nin AB üyeliğinde engel oluşturduğu yönündedir. Bu nedenle Türkiye’nin, Kıbrıs politikası da

değiştirilmiştir. Annan Planı, KKTC’de Ulusal Birlik Partisi ve Cumhurbaşkanı Denктаş tarafından reddedilirken, Cumhuriyetçi Türk Partisi lideri ‘evet’ demiştir. Türkiye’de ise “*ver-kurtulcu*”³ ve “*statüko taraftarı*” bir ortam oluşmuştur. 24 Nisan 2004 referandumunda Kıbrıslı Türkler %65’e varan oranla “evet” derken, Rumlar %75,8 oyla “hayır” demiştir. Aradan geçen bir hafta sonrasında, 1 Mayıs 2004’te GKRY, Adanın tamamını temsilen AB’ye üye olmuştur. GKRY’nin AB üyeliği, AB-Türkiye ilişkilerinde söz ve veto yetkisine sahip olmasını beraberinde getirmiştir. Ancak KKTC’nin, tanınma sorunu ve GKRY’nin Kıbrıs Adasının tamamını temsilen AB üyeliği, uluslararası ilişkilerde problem oluşturmaktadır. Ayrıca, Doğu Akdeniz’de keşfedilen enerji yatakları, sorunu bölgesel perspektiften küresel boyutlara taşımıştır (Algür, 2020:60).

Avrupa Birliği, Türkiye’nin kıta sahanlığını, Yunanistan ve özellikle Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’ne devretmeye çalışmaktadır. Ancak burada bir sorun var: Avrupa Birliği, Türkiye’nin tanımadığı Kıbrıs Cumhuriyeti’ni (Türkiye, resmî belgelerinde söz konusu devletten bahsederken Güney Kıbrıs Rum Yönetimi tabirini kullanmaktadır), Kıbrıs Adasının tamamına hâkim olarak kabul ederken; Türkiye, sadece Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni tanımaktadır. Bu durum, Seville Haritasında da yansımıştır. Seville Haritası, Doğu Akdeniz’deki kıta sahanlığı anlaşmazlığını çözmek için hazırlanan bir çalışmadır. Ancak Türkiye’nin tanımadığı Kıbrıs Cumhuriyeti, bu haritada Kıbrıs Adasının tamamına sahipmiş gibi gösterilmiş ve kıta sahanlığı sadece Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’ne verilmiştir. Türkiye, bu nedenle KKTC ile Libya arasında imzaladığı anlaşmayla kendi kıta sahanlığını savunmakta ve Avrupa Birliği’nin uluslararası hukuka aykırı Doğu Akdeniz politikalarına karşı çıkmaktadır (Ayverdi, 2020).

Türkiye’den Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Azerbaycan’dan Yeni Azerbaycan Partisi ve KKTC’den Ulusal Birlik Partisi (UBP) temsilcileri, “üç devlet tek millet” anlayışıyla ülkeler arası siyasi ilişkileri daha da güçlendirmeyi hedefleyen bir iş birliği anlaşması için KKTC’nin başkenti Lefkoşa’da bir imza töreni düzenledi. Törene KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Zorlu Töre, Başbakan Ünal Üstel, Başbakan Yardımcısı Fikri Ataoğlu, Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanı Erhan Arıklı ile diğer bakanlar, milletvekilleri ve yetkililer katıldı. Concorde Otel’de gerçekleşen törende AKP adına Genel Başkan Vekili Efkân Ala, Yeni Azerbaycan Partisi adına Genel Başkan Vekili Tahir Budagov ve UBP adına Genel Başkan ve Başbakan Ünal Üstel anlaşmaya imza attı. Üstel, partiler arasında varılan anlaşmanın önemine dikkat çekerek, “Bugün burada ‘üç devlet tek millet’ şiarına uygun olarak partiler, gönül köprülerini daha da güçlendirerek ülkeleri arasındaki iş birliğini daha da üst seviyelere taşımak için

³ ‘Ver-Kurtul’, Türkiye’nin, Kıbrıs meselesinden tamamen çekilmesi gerektiğini savunan bir görüştür. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Kıbrıs’ta “ver-kurtul” anlayışının çok basit olduğunu ve hiçbir Türk’ün böyle bir düşüncüyü kabul etmeyeceğini belirtti. Bknz: [Kıbrıs’ta 'ver kurtul' hiçbir Türk'ün aklından geçmez - Son Dakika Haberler Milliyet](#). Düşünceye karşı çıkanlardan biri olan Dönemin Türkiye Barolar Birliği Başkanı Av. Prof. Dr. Metin Feyzioğlu, “Türkiye için Kıbrıs davası bir beka sorunudur. Ver-kurtul diyenler, işgal altındaki İstanbul’un sözde mübareke aydınlarının izdüşümleridir. O gün de ver-kurtul diyorlardı, o gün de mandaya ‘evet’ diyorlardı, o gün de Sevr’e ‘evet’ diyorlardı, bugün de o zihniyetin temsilcileri Kıbrıs’ı ver-kurtul diyorlar. Biz de diyoruz ki; Kıbrıs’ı Kıbrıs Türk’ünden hiç kimse alamaz, alamayacaktır.” Bknz: [556.pdf](#).

tarihi, uluslararası ve kurumsal bir antlaşmayı imzaladık. Atılan bu imzalarla ‘üç devlet tek millet’ söylemimiz artık uluslararası yasal bir boyut kazandı.” dedi. AKP Genel Başkan Vekili Efkan Ala da KKTC’nin 40. kuruluş yıl dönümünü kutlayarak, Türkiye, Azerbaycan ve KKTC’deki iktidar partilerinin iş birliği anlaşmasını memnuniyetle karşıladığını ifade etti. Ala, dünyanın iş birliklerine ihtiyacı olduğunu vurgulayarak, UBP ve Yeni Azerbaycan Partisi ile vardıkları anlaşmanın bölgedeki diğer ülkelerin partilerine örnek olmasını diledi. TDT’de gözlemci üye olarak yer alan KKTC’nin, Türkiye Cumhuriyeti’nin desteğiyle yoluna devam etmesinin milli mücadele açısından önemine dikkat çeken Budagov, KKTC ile Türk dünyası arasındaki ilişkilerin TDT aracılığıyla daha da gelişeceğine inandığını belirtti (Firik, 2023).

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kıbrıs’ta Maraş bölgesinin yüzde 3,5’unun açılacağını açıkladı. Erdoğan tarafından Temmuz 2021 tarihinde yapılan açıklamanın ardından gözler Maraş’ın, stratejik önemine çevrildi. Maraş’ın bir bölümü, 8 Ekim 2020’de ziyarete açılmıştı ancak bölgenin yüzde 3,5’unun açılması, mülkiyet haklarına saygı gösterilerek yeni bir dönemin başlaması anlamına geliyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu adımın mevcut mağduriyetleri gidereceğini belirtti. Maraş, 1974’teki askeri müdahale sonrası kapandı ve mülk sahipleri tazminat veya iade talep edemedi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları ve Taşınmaz Mal Komisyonu (TMK) aracılığıyla tazminat talepleri değerlendiriliyor. Ancak, bölgenin askeri statüsünün kaldırılması gerekiyor (BBC, 2021). Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Kıbrıs’ta Maraş’ın statüsüne ilişkin açıklamaları, başta Rum yönetimi olmak üzere AB, ABD ve İngiltere’nin tepkisini çekti. KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar da Maraş’ın yüzde 3,5’ine tekabül eden bölgenin askeri bölge statüsünden çıkarılarak sivil denetime geçeceğini açıkladı. Güney Kıbrıs, bu değişikliğin Türkiye’nin bölgeyi sahiplenme niyetini gösterdiğini düşünüyor ve bölgenin yasal sahiplerine bırakılması çağrısında bulunuyor. AB, ABD ve İngiltere de bu kararı yasa dışı ve kabul edilemez olarak nitelendiriyor (EuroNews, 2021).

AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell, sosyal medyada yaptığı açıklamada, Kıbrıs sorununun kapsamlı çözümüne yönelik müzakerelere geri dönme konusunda taviz verilme riskinin bulunduğunu ve BM Güvenlik Konseyi Kararlarına tam olarak saygı gösterilmesi gerektiğini belirtti. Yunanistan Dışişleri Bakanı Nikos Dendias, yapılan açıklamaları en güçlü şekilde kınadıklarını ifade etti. ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken ise, Maraş’ın bazı bölümlerinin Türk kontrolüne devredileceği duyurusunun BM kararlarıyla tutarsız, kabul edilemez ve geçmişteki çözüm müzakerelerini sürdürme taahhütleriyle bağdaşmadığını belirterek kınadığını açıkladı. 46 yıldır kapalı olan ve ‘Hayalet Şehir’ olarak da anılan Maraş, yıllardır devam eden Kıbrıs müzakerelerinde pazarlık konusu oldu. Maraş konusu, BM himayesindeki Kıbrıs müzakerelerinde kapsamlı bir çözümün parçası olarak görüşülüyor, ancak şimdiye kadar müzakerelerde sorunun çözümü sağlanamadı (EuroNews, 2021).

8. DOĞU AKDENİZ’DE GÜÇ DENGESİ: TÜRKİYE’NİN MAVİ VATAN MÜCADELESİ

2006 yılında Tuğamiral Cem Gürdeniz tarafından geliştirilen Mavi Vatan kavramı, Yunanistan'ın Doğu Akdeniz ve Ege Denizi'ndeki geniş taleplerine karşı bir denge unsuru olarak ortaya çıkmıştır. Bu kavram, Yunan Adaları ve Kıbrıs için tam münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı haklarının geçerliliğini sorgular. Ankara, Mavi Vatan stratejisi ile deniz iddialarını ileri savunma ilkesi çerçevesinde uygulamaktadır. Türkiye, bu strateji ile deniz gücü olarak statüsünü yükseltmeyi ve Batı'nın olası karşı hamlelerini caydırmayı hedeflemektedir. Kuzey Kıbrıs, Doğu Akdeniz'deki stratejik konumu nedeniyle, Mavi Vatan perspektifinden bakıldığında, Türkiye için önemli bir jeopolitik avantaj sunmaktadır. Türkiye'nin karasuları ve hidrokarbon kaynakları üzerindeki deniz iddiaları, askeri varlığını güçlendirmek için kullanılıyor. Aynı şekilde, Mavi Vatan stratejisi çerçevesinde askeri varlık da hidrokarbon iddialarını destekliyor. Örneğin, 2019'dan beri Türk Deniz Kuvvetleri'nin yıllık tatbikatları Mavi Vatan bayrağı altında gerçekleştiriliyor. Bu durum Kıbrıs'ı, Türkiye ile Yunanistan ve kısmen de AB arasındaki jeostratejik ve jeo-ekonomik rekabetin merkezine yerleştiriyor (Yüksel, 2022:1-3).

Mavi Vatan, Türkiye'nin deniz yetki alanlarını ifade eder ve Türkiye'nin Doğu Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz'deki haklarını ve egemenlik alanlarını kapsar. Bu alanlar, uluslararası hukuk ve BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne dayanarak belirlenmiştir. Türkiye'nin Mavi Vatan kavramı içinde yer alan kıta sahanlığı sınırları dahilinde yürüttüğü faaliyetler, hak ve çıkarlarını koruma çabasıdır ve bu haklardan vazgeçmesi söz konusu olamaz. Kıyı devletinin deniz üzerindeki egemenlik hakkı, uluslararası hukuka ve içtihatlarla dayanmaktadır (Ülger, 2020). Türkiye'nin Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik geleneksel yaklaşımı, Kıbrıs Rum ve Türk toplumları arasında eşit ortaklığa dayalı bir çözümü savunmak olmuştur. Türkiye ve Yunanistan'ın garantör rollerini üstlendiği bu çözüm, Kıbrıs Rum rejiminin tüm Kıbrıs'ın hükümeti olarak tanınmasını reddetmekte ve BM'nin, KKTC'yi tanımamasına itiraz etmektedir. Bu yaklaşım, Türkiye'nin konfederal bir yapıyı desteklediğini göstermektedir. Ancak, AKP'nin 2002'de iktidara gelmesiyle birlikte, Türkiye federal bir çözüm yolunu benimsemiştir. Türkiye, Annan Planı'nı destekleyerek, İsviçre modeline dayalı iki bölgeli ve iki toplumlu bir federal cumhuriyet önermiştir. Ancak, Kıbrıslı Rumlar, AB üyeliğinin müzakere pozisyonlarını iyileştireceği varsayımıyla bu plana karşı çıkmışlardır. Bu durum, Türkiye'nin AB'den uzaklaşması ve AB'nin etkisinin azalmasıyla yanlış bir hesaplama olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, hidrokarbon kaynaklarının keşfi ve 2011'deki Arap Ayaklanmaları ile 2015'te AKP'nin, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ile ittifakı sonrasında Türkiye'nin, dış politikasında milliyetçi bir dönüş yaşanmıştır. (Yüksel, 2022:4).

Mavi Vatan, kavramının bugün bile Türkiye açısından önemi büyüktür. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin 30 Ağustos 2022'de yaptığı yazılı basın açıklamasında, Yunanistan'ın, Ege ve Akdeniz'deki provokasyonlarına dikkat çekerek, Türkiye'nin haklarını savunmaya devam edeceğini ifade etmiştir. Bahçeli, “Mavi Vatan, Türk milletinin çalınmış ve üstüne oturulmuş coğrafyasıdır” ifadesiyle beraber; Türk milletinin zaferlerini çiğnetmeyeceğini ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yıl dönümünün muhteşem bir geleceğin müjdecisi olacağını vurguluyor (Milliyetçi Hareket Partisi, 2022).

9. SINIR ÖTESİ MİLLİYETÇİLİK VE KUZEY KIBRIS'TA 'KIBRISÇILIK'

Çalışmanın önceki kısımlarında Kuzey Kıbrıs'ın, Türkiye ve Türkiye Türkleri açısından büyük ölçüde öneme sahip olduğundan bahsedilmektedir. Bu önem neticesinde Türkiye'nin, Kuzey Kıbrıs'ı 'yavru vatan' ve 'mavi vatan' olarak içselleştirmesi, tarihsel ve kültürel bağların yanı sıra stratejik çıkarlarla da şekillenen bir yaklaşımdır. Bu bağlamda Türkiye'nin, KKTC'ye yönelik politikaları, Kıbrıs Türk toplumunun kimlik ve aidiyet algısını derinden etkilemektedir. Ancak, KKTC'deki muhalefet, Türk kimliğinden ziyade 'Kıbrıslılık' kimliği üzerinde durarak, Adanın kendine özgü kültürel ve sosyal dinamiklerini ön plana çıkarmaktadır. Bu başlık altında, Kıbrıs'taki Türk kimliğine karşı olan muhalefet ve Kuzey Kıbrıs'ın kendine özgü Kıbrıslılık kimliğinin yorumlanmasına değinilecektir.

1980'lerde Kıbrıslı Türkler arasında Türk milliyetçiliğine alternatif olarak *Kıbrıslılık* adı verilen yeni bir kimlik ortaya çıktı. Bu ideoloji, Marksist düşünceden ilham alarak, etnik milliyetçiliği her iki taraftaki burjuvazinin çıkarlarına hizmet eden yanlış bir bilinç olarak tanımlıyordu. Kıbrıslılık, Kıbrıs'ın hem Yunanistan'dan hem de Türkiye'den farklılıklarını vurgularken, ortak bir Kıbrıs kültürü ve kimliğini teşvik ediyordu. Bu ideoloji, özellikle 1970'lerin sonlarında Türk üniversitelerinde sol ideolojiyi benimseyen genç Kıbrıslı Türkler arasında popülerdi. Ancak bu hareket azınlıkta kaldı ve Türk milliyetçiliği, 1990'ların sonlarına kadar kuzeyde baskın kimlik olarak süregeldi. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, kimlik politikaları dünya genelinde yükseldi ve Kıbrıs Türk sol siyasi partileri, Batı Avrupa tarzı sosyal demokrat bir kimliğe büründü. Kıbrıs'ın, AB üyeliği süreci Kıbrıslılık ideolojisinin güçlenmesine katkıda bulundu. Ancak Türkiye'den gelen göçmenler ve ekonomik dönüşüm, Kıbrıslı Türkler arasında kimlik tartışmalarını daha da alevlendirdi (Gülseven, 2020:27-30).

KKTC, tarih boyunca çeşitli kimlik ve milliyetçilik tartışmalarının merkezi olmuştur. Özellikle 1974'teki Kıbrıs Barış Harekatı'ndan sonra, Adanın kuzeyinde yaşayan Türkler arasında kimlik ve aidiyet konuları daha da belirgin hale gelmiştir. Bu bağlamda, '*Kıbrısçılık*' ve '*Kıbrıslılık*' olarak adlandırılan ve Kıbrıs'ın yerel kimliğini ön plana çıkaran görüş, bazı kesimler tarafından desteklenmektedir. Kıbrısçılık, Adanın hem Türk hem de Rum topluluklarının ortak bir kimlik altında birleşmesini savunurken, Türk kimliğini istemeyen ve bu görüşü destekleyenler, Kıbrıs'ın bağımsız ve birleşik bir kimlik altında var olması gerektiğini düşünmektedir (Çolak, Şahin & Çolak, 2024:114-119).

KKTC milliyetçiliğinin doğuşuna ilişkin görüşler de mevcuttur. Örneğin Kıbrıstürkleri, Rum tarafını kendilerine tehdit olarak görmeye başladıkları zaman Türk kimliğine eğilim göstermeye başladılar. Kıbrıstürkleri, Atatürk ve öncesi dönemlerde etnik kimlik bilinci yaşamazken, Rum tarafının megalî idea söylemlerinden sonra kimliksel mücadeleye girişmişlerdir. Türkiye'de var olan Türk milliyetçiliği ile, Kuzey Kıbrıs'ta sonradan inşa edilen milliyetçilik arasında belli başlı ayrılıklar mevcuttur. İngiltere, Ada'yı işgal ettiği sırada Müslüman Kıbrıs elitleri, İngiltere hükümeti ile kaynaşmaya başlamıştır. Müslüman Kıbrıs seçkinleri, 1919-1923 yılları arasında Türkiye'de vuku bulan milli mücadele ve Kemalist izler taşıyan Türk milliyetçiliğine yönelmeye başladığında kimliksel krizler

yaşamıştır. Kıbrıs Türk milliyetçiliği, daha çok dini nitelikler taşıırken, 1940'lı yıllardan sonra Türkiye'nin Türk milliyetçiliğine entegre olabilmıştır (Durur, 2006:14-16).

1974 olaylarının ardından Kıbrıs Türk kimliği, kendini yeniden inşa etme sürecine girdi. Bu süreçte, Kıbrıslı kimlik ve Türk milliyetçiliği olmak üzere iki rakip kimlik kavramı, Kıbrıs'ın yeniden birleşmesi müzakerelerinde Türk tarafının tercihlerini şekillendirdi. 1990'lı yıllardan sonra, Kıbrıslı kimliğin güçlenmesine yol açan birçok faktör ortaya çıktı. Türk göçmenler, yerli Kıbrıslı Türklere "içsel bir öteki" sağladı ve kimliklerine yönelik bir tehdit olarak algılandı. Kıbrıs sorununun Avrupalılaşması ve Kıbrıs'ın, AB üyeliği süreci, Kıbrıslı kimliğin çekiciliğini artırdı. Türkiye'de yükselen muhafazakarlık ve AKP'nin politikaları da Kıbrıslı kimliğin yeniden yapılandırılmasında etkili oldu. AKP'nin bazı politikaları, Kıbrıslı Türklerin laik yaşam tarzına yönelik bir tehdit olarak algılandı ve bu durum, Kıbrıslı kimliğin güçlenmesine katkıda bulundu. Annan Planı döneminde Kıbrıslılık, popülerlik kazandı ancak referandumun ardından yaşanan hayal kırıklığı ve Kıbrıslı Rumlar tarafından reddedilme duygusu, kuzeydeki Kıbrıslılığı tehdit etti. Buna rağmen Kıbrıslılık, statükoya ve etnik milliyetçiliğe karşı güçlü muhalefetini korudu ve özellikle genç nesiller arasında büyümeye devam etti. AB ile artan etkileşim ve "evet" oyununun sınırlı getirisi, Kıbrıslı Türklerin uluslararası toplumla ilişkilerinin yumuşamasına yol açtı. Ancak barış görüşmelerinin ardı ardına başarısızlıkla sonuçlanması, Kıbrıslılığın iki toplumlu karakterini sarstı. Son yıllarda, daha çok iç meselelere odaklanan ve kuzeyde 'hafif bir Kıbrıs Türklüğü' ortaya çıktı. Bu yeni kimlik, Ankara ile asimetrik ilişkileri onaylamaz ve federal bir çözümün uygunluğunu sorgular. Denktaş'ın etnik milliyetçiliği ise hala önemli sayıda Kıbrıslı Türk tarafından paylaşılmaktadır. Annan sonrası dönemde barış görüşmelerinin başarısızlığı ve mevcut durgunluk, Kuzey Kıbrıs'ta kimlikleri bir kez daha dönüştürmekte ve federalizm ile iki devletli çözüm alternatiflerinin gündeme gelmesini mümkün kılmaktadır. Ancak, bu tür alternatifler henüz embriyonik aşamadadır ve siyasi seçkinler arasında yaygın değildir. Kıbrıs Türk toplumundaki baskın kimlikler, çeşitli iç ve dış faktörlere bağlı olarak dalgalanmaktadır ve kimlik konusundaki çekişmelerin Kuzey Kıbrıs siyasetinde yüksek kalmaya devam etmesi muhtemeldir (Gülseven, 2020:35-36).

KKTC'nin milliyetçilik ekolü birçok defa KKTC'li liderler tarafından gündeme getirilmiştir. Örneğin Rauf Denktaş, 19 Ekim 1996'da Kıbrıs gazetesinde, 'Türk milliyetçiliğinin esir Türklerin bağımsızlığını öngördüğünü ve bağımsızlığını koruyan Türk halkının, her yerde Türk milliyetçisi olduğunu' belirtti. Serdar Denktaş⁴ ise Kıbrıs Türk milliyetçiliğini, 'KKTC milliyetçiliği' olarak tanımlamaktadır. Bu görüş, KıbrıslıTürk⁵ kimliğini inkâr eden ve KKTC'nin, Türk vatandaşlığında

⁴ Rauf Denktaş'ın oğlu. 1992-1993 yılları arasında Demokrat Parti Lefkoşa İlçe Başkanlığı ve Genel Sekreterlik, 1993'de Demokrat Parti'den Lefkoşa Milletvekili ve 1994-1995 tarihleri arasında Gençlik ve Spor Bakanlığı görevlerinde bulundu. 16 Ağustos 1996 tarihinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev aldı. Bknz: https://mfa.gov.ct.tr/tr/team_member/serdar-denktas/.

⁵ KıbrıslıTürk'lük, 1970'lerin sonlarına doğru Kuzey Kıbrıs'ta ortaya çıkan bir kolektif kimlik kurgusudur. Bu kimlik, milliyetçilik söylemiyle inşa edilmiş ve Kıbrıslı yazarlar ve akademisyenler tarafından sıkça atıfta bulunulan bir kavramdır. Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan yerli halk, kendilerini öteki'lerden ayıran bu kimlikte tanımlamaktadır. Bknz: Durur, E. K. (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Basınında Milliyetçilik Söylemi (Referandum Süreci). Ankara Üniversitesi (Turkey), s.2.

Kıbrıstürk'ünü yeniden tanımlamaya yönelik bir girişimdir. KKTC vatandaşlık tanımı ise; 'KKTC'ye vatandaşlık bağı ile bağlı olan tüm vatandaşlarımız... doğum yeri neresi olursa olsun, dünyanın neresinden ve ne zaman gelmiş olursa olsun, KKTC'ye vatandaşlık bağı ile bağlı olan her *Türk*, Kıbrıstürk'ü sıfatı kazanmaktadır' şeklindedir. Kıbrıs'ta Kıbrıs Türk kimliğini kabul etmeyen, *KKTC vatandaşları milliyetçiliği* arzulanmaktadır. Ancak bu KKTC vatandaşlık milliyetçiliğinin sorunu 'vatan' olmaktadır. Kıbrıslı Türk, Kıbrıs'ı vatan yaparken; Türkiye Türkleri, Kıbrıs'ı 'yavru vatan' olarak yorumlamaktadır. KKTC, bu aşamada anavatanın bir uzantısı şeklinde algılanmaktadır ve vatandaşları ise birbirine yabancılaşmış bir insan topluluğudur. KKTC'nin bu insan topluluklarını vatandaşı olarak kabul etmesi ve birleştirmesi gerekmektedir (Akay, 1997).

Sonuç olarak, Kuzey Kıbrıs'ta Türk kimliğini istemeyen ve Kıbrıslılık görüşünü destekleyenler, Adanın geleceği ve kimliği konusunda farklı bir perspektif sunmaktadır. Bu görüş, Kıbrıs'ın yerel kimliğini ve bağımsızlığını vurgularken, aynı zamanda Adanın, iki topluluğu arasında bir köprü kurmayı amaçlamaktadır. Kıbrısçılık, küreselleşme ve Avrupa Birliği üyelik süreçleriyle birlikte güçlenmiş ve toplumun çeşitli kesimlerinde kabul görmüştür. Ancak, bu görüşün karşısında duranlar da bulunmaktadır ve bu durum, Adanın geleceği ve kimliği konusundaki tartışmaların devam edeceğini göstermektedir (Çolak, Şahin & Çolak, 2024:133-135).

10. GEÇMİŞTEN ALINAN DERSLER VE GELECEĞE YÖNELİK UMUTLAR

Kıbrıslı Türklerin soykırımı, tarih boyunca yaşanan acı ve travmatik bir dönemi temsil eder. 1963-1974 yılları arasında Kıbrıs'ta yaşanan olaylar, Kıbrıslı Türklerin, hak ve çıkarlarını korumak için mücadele ettiği bir dönemdir. Bu süreçte yaşanan acıları unutmamak ve soykırımın gerçekliğini hatırlamak, gelecekte benzer felaketlerin yaşanmaması için önemlidir. Kıbrıslı Türkler ve Anavatan Türkiye, bu tarihi gerçeği unutmadan, barış ve iş birliği için çaba göstermeye devam etmelidir (Eroğlu, 2002:778).

Kıbrıs Türkleri, yüz yıllık acı ve onurlu mücadele döneminden sonra, Kıbrıs'ın İngiltere'ye kiralanmasından bu yana hak ettikleri özgürlüğe ve korkusuzca yaşama hakkına kavuşmuşlardır. Kıbrıslıların "mutlu barış harekâtı" olarak adlandırdığı süreç, Kıbrıs'ı çatışma, yıkım, kıyım, insan kaçırmaya, işkence, ırza tecavüz, yağmacılık, çetecilik ve toplu mezarlarla anılan karanlık günlerden kurtarmıştır. Artık Kıbrıs, kanlı geçmişini geride bırakarak barışın Adası olmuştur (Özakman, 2012:443).

KKTC'nin haklı mücadelesini tüm dünyanın ve uluslararası örgütlerin kabul edebilmesi için birtakım politikalar geliştirilmelidir. Örneğin Kıbrıs Postası köşe yazarı Dr. Orhan Aydeniz; "Kıbrıs Sorunu, Kıbrıs Rumlarıyla, Kıbrıs Türkleri arasında yaşanan siyasi tabanlı bir sorundur. Bu sorun, Britanyalıların Kıbrıs Sözleşmesi sonrasında Ada'yı kolonileştirmeleriyle halklar arası çatışmaların artmasına yol açtı. 1960'ta kurulan ortak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, Türk ve Rumlarca birlikte yönetilmesi

mutabakatının terk edilerek Adanın Rumlarca tek taraflı idare edilmesi ve Yunanistan'a bağlanmasını hedefleyen girişimler, uluslararası bir sorun olarak ortaya çıktı. Bu tarihlerde taksim isteğinde bulunan Türkler ile Enosis isteyen Rumlar arasında çatışmalar yaşandı. Kıbrıslılar, tamamen öz belirtim hakkı istiyordu. Ancak emperyalist devletler, Adayı Yunanistan'a vermek istedikleri için, uluslararası hukuk ve anlaşmalara aykırı olarak, ortak yönetimi silah zoruyla el koyan Rum Yönetimini 'Kıbrıs Cumhuriyeti' olarak kabul etti. 1963'ten günümüze yaşanan olaylar, emperyalist devletlerin, BM ve AB'nin siyasi tercihle uluslararası anlaşmalara ve hukuka aykırı olarak Rum-Yunan tezlerini desteklediğini göstermektedir. Halen emperyalistlerin amacı, federasyon gibi bir ara çözümle Türk ordusunu, Kıbrıs'tan uzaklaştırmak ve daha sonra Adanın tümünü Yunanistan'a vermek olduğunu göstermektedir. Ancak gerçek dost devletlere, Kıbrıs sorununun emperyalistler tarafından yaratıldığını, çözümsüzlüğün sebebini Türkiye'nin, Akdeniz'de etkisiz duruma getirilmesi ve Adanın kuzeyini de Yunanistan'a vermek olduğunu; kalıcı barış bakımından yan yana iki devletli seçeneğin en güvenli, adil çözüm olduğunu anlatmalıyız. Tarih boyunca Türk düşmanı olan devletlerin adil, hukuka ve uluslararası anlaşmalara saygılı davranarak Kıbrıs'ta Türk halkının varlığının sürdürülmesini sağlayacak bir çözüme yardımcı olabileceğini düşünmek hayalperestliktir. Bu nedenle, gerçek dost devletlere Kıbrıs gerçeklerini belgelerle anlatmalı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanımaları için girişimde bulunmalıyız" (Aydeniz, 2024) şeklinde yorumlamaktadır.

Barış Harekatının 50. yıl dönümünde KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Kıbrıs Barış Harekatı'nın sonucunda son 50 yıldır Kıbrıs'ta barışın hüküm sürdüğünü vurguladı. Tatar sözlerine Dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'in "Biz aslında savaş için değil barış için, yalnız Türklere değil Rumlara da barış getirmek için Ada'ya gidiyoruz" demeciyle devam etti. Tatar, Kıbrıs meselesinin çözümlenememesinde, öldürülen Rum ve Yunanların sorumluluğunun haksız yere Kıbrıs Türk halkına ve Türkiye'ye yüklenmeye çalışılmasının etkili olduğunu ifade etti. Kıbrıs'ın Doğu Akdeniz'deki kritik coğrafyasına da dikkat çeken Tatar, Ada'nın Türkiye ve Kıbrıs için stratejik bir öneme sahip olduğunu vurguladı. Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Türkiye'nin desteğiyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) sıfırdan bir devlet idaresi kurulduğunu ve KKTC'nin Doğu Akdeniz'de çağdaş ve bağımsız bir Türk devleti haline geldiğini vurguladı. KKTC'nin uluslararası camiada tanınma mücadelesine rağmen ayrı bir halk olduğunu gösterdiğini belirten Tatar, Kıbrıs'ta iki ayrı devlet, iki ayrı demokrasi olduğunun dünya tarafından iyi bilindiğini ifade etti. Ayrıca, Kıbrıs Türklerine yapılan haksızlığa dikkat çekti ve Kıbrıs meselesinin çözümlenememesindeki siyasi sıkıntılara değindi. Kıbrıs'ta yapılan Annan Planı halk oylamasında 'evet' oyu veren Kıbrıs Türkleri, verilen sözlere rağmen izolasyonlar altında yaşamaya devam ederken 'hayır' oyu veren Rum halkının AB'ye alındığına dikkat çeken Tatar, bu olumsuzluklara rağmen Kıbrıs'taki Türk varlığının devamı için çalışmaya devam edeceklerini ifade etti (Firik & Efesoy, 2024).

TBMM, Kıbrıs Barış Harekatı'nın 50. yıl dönümü münasebetiyle uluslararası toplumu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni KKTC tanımaya çağırdı. Karar, Resmî Gazete'de yayımlandı. Kararda, “20 Temmuz, yıllardır çektiği acı ve zorluklara cesaret ve sabırla karşı koyan Kıbrıs Türk halkının kurtuluş günüdür. Ada'daki egemenlik haklarının ve eşit statüsünün korunmasının sembolüdür.” ifadelerine yer verildi. 1963 yılında Kıbrıslı Rumların ortaklık devletini gasp etmesiyle başlayan karanlık dönemin, Barış Harekatı ile sona erdiği ve Ada'da huzur ve güven ortamının tesis edildiği belirtildi. Kıbrıs Türk halkının Türkiye'nin desteğiyle adil, kalıcı ve sürdürülebilir bir çözüm için çaba sarf ettiği kaydedildi. Ancak 50 yılı aşkın süredir devam eden müzakere sürecinde Türk tarafının yapıcı rolüne rağmen, Rum tarafının uzlaşmaz tavrı nedeniyle sonuç alınmadığı ifade edildi. Kıbrıslı Rumlar AB üyeliği ile ödüllendirilirken, Kıbrıslı Türklerin haksız ve insanlık dışı izolasyona, kısıtlama ve ambargolara maruz bırakıldığı aktarıldı. Kararda, “Uluslararası toplumu, Ada'daki gerçekleri kabul ederek, Kıbrıs Türk halkının maruz kaldığı insanlık dışı izolasyona bir an önce son vermeye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni hak ettiği şekilde tanımaya davet ediyoruz.” denildi. Türkiye'nin Kıbrıs Türklerinin özgürlük ve refahının teminatı olmaya devam edeceği ve ‘garantör devlet’ ve ‘Ana vatan’ olarak sorumluluklarını hassasiyetle yerine getireceği belirtildi. TBMM'nin ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin KKTC'ye tam desteği her koşulda ve kesintisiz olarak devam edeceği vurgulandı. Kıbrıs Barış Harekatı'nın 50. yıl dönümünde, Kıbrıslı soydaşlarla gönül ve dava beraberliğinin teyit edildiği ve sarsılmaz birlik ve dayanışmanın bir kez daha tüm dünyaya ilan edildiği ifade edildi (Akdeniz Manşet, 2024).

11. SONUÇ

Türkiye'nin, KKTC ile olan ilişkileri tarihsel, siyasi ve stratejik perspektiflerden ele alınması gereken bir meseledir. Bu bağlamda Türkiye'nin, KKTC için izlediği politikaların temellerini anlamak önem arz eder. Kıbrıs meselesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun 19. yüzyılda Adayı İngiltere'ye bırakmasıyla başlamış ve 20. yüzyılda birçok uluslararası kriz ve müzakereye sahne olmuştur. Bu makalede Türkiye'nin, Kuzey Kıbrıs için izlediği politikaların tarihsel süreç içerisindeki evrimi, stratejik hedefleri ve bu politikaların uygulama biçimleri üzerinde durulmuştur. Kıbrıs sorunu, sadece Adadaki iki ana etnik grup arasındaki çatışmaları değil, aynı zamanda Türkiye, Yunanistan ve diğer uluslararası aktörlerin politikalarını da önemli ölçüde şekillendirmiştir. Kofi Annan Planı gibi çeşitli çözüm önerileri sunulmuşsa da halen kalıcı bir çözüm bulunamamıştır. Bu tarihi arka plan, Kuzey Kıbrıs'ın yeni siyasi ve ekonomik dinamiklerini anlamak için temel teşkil etmektedir. Ada, Doğu Akdeniz'deki stratejik konumu nedeniyle hem askeri hem de ekonomik açıdan kritik bir öneme sahiptir. Türkiye'nin, GKRY ile Yunanistan'a karşı denge politikası izlemesi ve Kıbrıs Türklerinin güvenliğini sağlama amacı, bu stratejik kaygıların temelini oluşturmaktadır.

Türkiye, Kıbrıs sorununda uluslararası hukuka ve diplomasiye de önem vermektedir. 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasası gereği, Türkiye garantör devlet konumundadır. 1974 Kıbrıs

Barış Harekâtı, Türkiye'nin bu garantörlük hakkını kullanma konusundaki kararlılığının bir göstergesidir. Harekât, BM Güvenlik Konseyi tarafından kınanmış ve Türkiye'ye, Adadaki askerlerini çekmesi çağrısında bulunulmuştur. Uluslararası toplumun önemli bir kısmı, Türkiye'nin bu askeri müdahalesini işgal olarak nitelendirmiştir. 1990'lar, KKTC için uluslararası alanda önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde KKTC'nin uluslararası tanınırlığı ve siyasi statüsü sürekli olarak Türkiye'nin destek ve stratejileriyle şekillenmiştir.1990'lar süresince Kıbrıs sorunu, BM'nin çözüm arayışlarında önemli bir yer tutmuştur ancak KKTC, BM tarafından resmen tanınmamıştır ve bu durum KKTC'nin uluslararası izolasyonunu derinleştirmiştir. AB, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 2004'te üyeliğini kabul etmeden önce bile Ada üzerindeki çatışmalara dair endişelerini dile getirmekteydi. Türkiye, AB üyelik süreci bağlamında Adadaki duruma yönelik çeşitli diplomatik girişimlerde bulunmuştur.

Ayrıca, BM çatısı altında yürütülen müzakerelere aktif katılım, Türkiye'nin diplomatik çözüm arayışlarını sürdürme niyetini ortaya koymaktadır. Türkiye ile KKTC arasında güçlü ekonomik ve kültürel bağlar bulunmaktadır. Türkiye, KKTC'ye her alanda yoğun destek sağlamaktadır. Eğitim, ticaret, savunma ve kültürel iş birliği konularında yapılan anlaşmalar, bu bağların somut örnekleridir.

KKTC ve Türkiye arasındaki ilişkiler, AB genişleme sürecinin başlaması ile dikkate değer değişiklikler göstermiştir. AB'nin, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni 2004 yılında tam üye olarak kabul etmesi, KKTC ve Türkiye ilişkilerini doğrudan etkilemiştir. Bu kabul, GKRY'nin uluslararası tanınmasının pekiştirilmesi anlamına gelirken, KKTC'nin ve Kıbrıslı Türklerin durumu karmaşık hale gelmiştir. AKP, 2002 yılında iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye'nin KKTC ile olan ilişkilerini farklı bir boyuta taşımıştır. AKP hükümeti, KKTC ile ilişkilerini hem ekonomik hem de diplomatik kanallarla güçlendirme stratejisi izlemiştir. AKP hükümeti, KKTC'ye uygulanan izolasyonların kaldırılması için çeşitli diplomatik girişimlerde bulunmuştur. Türkiye, çeşitli uluslararası organizasyonlarda KKTC'yi temsilen etkin bir rol üstlenmiştir.

Geleceğe yönelik planlamalar yapılırken, dikkate alınması gereken birkaç temel öneri bulunmaktadır: Kuzey Kıbrıs'ın uluslararası tanınma sürecinin hızlandırılması için diplomatik girişimlerin artırılması gerekmektedir. AB ve BM gibi uluslararası örgütlerle daha etkili iletişim ve iş birliği stratejileri geliştirilmelidir. Kuzey Kıbrıs'ta iyi yönetim uygulamalarının teşvik edilmesi ve şeffaflık ilkelerinin benimsenmesi ve uluslararası kamuoyunda daha fazla destek bulması için medya stratejilerinin güçlendirilmesi, küresel arenada daha etkin bir halkla ilişkiler politikası izlenmesi gerekmektedir. Hukuki ve idari reformların desteklenmesi, demokratik süreçlerin pekiştirilmesi açısından önemlidir. Askeri ve diplomatik ilişkiler kapsamında Türkiye'nin rolü, Kıbrıs Türk halkının güvenliğini sağlama ve onların uluslararası arenada tanınmasına yardımcı olma amacına yöneliktir. Bu çerçevede Türkiye, KKTC ile olan ilişkilerini güvenlik boyutunda geliştirmeye devam etmektedir.

Türkiye'nin, Kuzey Kıbrıs için izlediği politikalar ve dış politika stratejileri, bölgesel istikrar ve güvenlik bağlamında büyük önem taşımaktadır. Geleceğe yönelik öneriler, bu stratejilerin etkinliğini artırmak ve Kuzey Kıbrıs'ın uluslararası alandaki konumunu güçlendirmek için tasarlanmıştır. Bu öneriler, Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs için izlediği politikalarda daha etkin ve uzun vadede sürdürülebilir sonuçlar elde edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Her bir öneri, bölgesel ve uluslararası dinamikler göz önünde bulundurularak dikkatle uygulanmalıdır.

Son olarak; Kuzey Kıbrıs'ta, Türk kimliğini reddeden ve Kıbrısçılık görüşünü benimseyen bir kesim bulunmaktadır. Bu görüş, Adanın tarihsel ve kültürel bağlamında önemli bir tartışma konusudur. Oysa Kıbrıs Türklerinin, yaşadığı soykırım ve zulümler, Türk kimliğinin korunmasının ne denli hayati olduğunu göstermektedir ve Kıbrıs Türklerinin kimliklerini koruma mücadelesini ön plana çıkarmıştır. Aynı zamanda Kıbrısçılık, yaşanan soykırımın ve zulmün unutulmasına neden olabileceği endişesiyle eleştirilmiştir. Türk kimliğini koruma çabası, Kıbrıs Türkleri için bir varoluş mücadelesi olarak görülmüş ve bu kimliğin reddedilmesi, bazı kesimler tarafından vefasızlık olarak değerlendirilmiştir. Kuzey Kıbrıs'ta Türk kimliğini istemeyen ve Kıbrısçılık görüşünü destekleyenlerle ilgili tartışmalar, Adanın tarihsel ve sosyopolitik dinamiklerini anlamak açısından önemlidir. Türk kimliğinin korunması, sadece geçmişte yaşanan acıların bir hatırlatıcısı değil, aynı zamanda gelecekteki varoluş mücadelesinin de bir parçasıdır. Bu nedenle Kıbrıs Türklerinin, kimliklerine sahip çıkmaları ve tarihsel bağlarını korumaları büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akay, K. (1997). “Kıbrıs Türk Milliyetçiliği Tartışmasına Katkı”, Academia.edu, https://www.academia.edu/43278424/K%C4%B1br%C4%B1s_T%C3%BCrk_Milliyet%C3%A7ili%C4%9Fi_Tart%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1na_Katk%C4%B1_1_academia (10.11.2024)
- Akdeniz Manşet (2024). “Türkiye'den, Uluslararası Topluma KKTC'yi Tanıma Çağrısı”, <https://www.akdenizmanset.com.tr/turkiye-den-uluslararasi-topluma-kktc-yi-tanima-cagrisi/236370/>, (22.07.2024)
- Algür, B. (2020). “Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'deki Son Uluslararası Gelişmeler Işığında Değişen Türkiye, ABD ve NATO Politikaları”, Anadolu Strateji Dergisi, 2(2): 55-70.
- Arıcıoğlu, E. B. (2023). “Kıbrıs Meselesi Ekseninde 1974 Kıbrıs Müdahalesi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi, (21): 103-115.
- Aslan, C. (2000). “Doğu Akdeniz: İzlenen Politikalar ve İngiliz Üsleri”, <https://stratejikortak.com/2020/05/dogu-akdeniz-politikalar.html>, (21.07.2024)

- Aydeniz, O. (2024). “Gerçekleri Dost Ülkelere Anlatarak KKTC’yi Tanımaları Sağlanmalı”, https://www.kibrispostasi.com/c1-KIBRIS_POSTASI_GAZETESI/j117/a41478-gercekleri-dost-ulkelere-anlatarak-kktcyi-tanimalari-saglanmali, (22.07.2024)
- Ayverdi, M. E. (2020). “Doğu Akdeniz: Türkiye’nin Mavi Vatan’daki Egemenlik Mücadelesi” <https://stratejikortak.com/2020/08/dogu-akdeniz-turkiye-mavi-vatan-mucadelesi.html>, (21.07.2024)
- BBC, (2021). “Kıbrıs'ta Maraş bölgesinin yüzde 3,5'unun açılacak olması ne anlama geliyor?”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-57918758>, (07.11.2024)
- Bostancı, M. (2015). “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin İlanı ve Buna Yönelik Tepkilerin Türk Kamuoyundaki Yankıları”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 34(57): 317-356.
- Copeaux, E., Mauss-Copeaux, C. ve Berktaş, A. (2009). “Taksim: Bölünmüş Kıbrıs, 1964-2005”, İstanbul: İletişim.
- Çolak, Y., Şahin, Y., & Çolak, A. Ö. (2024). “Kuzey Kıbrıs’ ta Yeni-Kabileci Milliyetçiliğin Yükselişi: Göç ve Tarih Yazıcılığı Tartışmaları”, *Bilig*, (108), 113-145.
- Doğan, O. (2008). “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi”, Kayseri: Not yayınları.
- Durur, E. K. (2006). “2004 Referandumu Sürecinde Kuzey Kıbrıs Türk Basınında Kıbrıslı Türk Milliyetçilik Söylemi”, *İletişim Araştırmaları*, 4(2), 9-44.
- Ecevit, B. (2011). “Dış Politika ve Kıbrıs Dosyası”, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Eroğlu, H. (2002). “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini Yaratan Tarihi Süreç ve Son Gelişmeler”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 18(54): 735-793.
- EuroNews, (2021) “Erdoğan'ın Maraş'ın statüsüne ilişkin açıklamalarına hangi ülke ne tepki verdi?”, <https://tr.euronews.com/2021/07/21/erdogan-n-maras-n-statusune-iliskin-ac-klamalar-na-hangi-ulke-ne-tepki-verdi>, (07.11.2024)
- Firik, M. K. (2023). “Türkiye, Azerbaycan ve KKTC'deki İktidar Partileri Arasında İşbirliği Anlaşması İmzalandı”, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/turkiye-azerbaycan-ve-kktcdede-iktidar-partileri-arasinda-isbirligi-anlasmasi-imzalandi/3053740>, (21.07.2024)
- Firik, M. K. ve Efesoy, C. (2024). “KKTC Cumhurbaşkanı Tatar: 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Türkü Bağımsızlığına, Özgürlüğüne ve Hürriyetine Kavuşmuştur”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kktc-cumhurbaskani-tatar-20-temmuz-1974te-kibris-turku-bagimsizligina-ozgurlugune-ve-hurriyetine-kavusmustur/3279480>, (20.07.2024)
- Galata, Y. C. (2023). “1963-64 Kıbrıs Olaylarının Türk Arşiv Belgelerine Yansımaları”, *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, (12): 1-20.

- Göktürk, T. B. (2017). “Kıbrıs’ta Rumların Gerçekleştirdiği 1974 Katliamları”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 116(228): 159-170.
- Gülseven, E. (2020). “Identity contestations in the Turkish Cypriot community and the peace process in Cyprus”. *Athens Journal of Mediterranean Studies*, 6(1), 21-38.
- Kaşifiz (2022). “Kıbrıs Barış Harekâtı ve ‘Ayşe Tatile Çıksın’ Parolasının Hikâyesi”, <https://kasifiz.com/kibris-baris-harekati-ve-ayse-tatile-ciksin-parolasinin-hikayesi/>, (20.07.2024)
- Kaya, F. (2018). “Türkiye’nin AB Üyeliği Açısından Kıbrıs Sorunu”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (66): 184-195.
- Kaya, S. (2021). “1974-2017 Arası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Siyasi Hayatı”, *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2): 193-215.
- Keser, U. (2011). “21 Aralık 1963 Kanlı Noel, Kumsal Faciası ve Bugüne Yansımaları”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 11(23): 93-121.
- Keser, U. (2013). “Kızılây Belgeleri Işığında: Kıbrıs Barış Harekâtı 1974”, *Türk Kızılâyı*.
- Kocakılıç, G. (2021). “Kıbrıs Meselesinin Genel Seyri”, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(1): 57-70.
- Meydan, S. (2019). <https://www.sozcu.com.tr/1964-erenkoy-savasi-wp5400941>, (21.07.2024)
- Milliyetçi Hareket Partisi (2022). “Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli’nin, “30 Ağustos Zafer Bayramı” münasebetiyle yaptıkları yazılı basın açıklaması”, https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/5047/index.html, (07.11.2024)
- Okyar, A. (2016). “Ayşe Tatile Çıksın”, <https://ahsenokyar.com/?p=111575>, (20.07.2024)
- Özakman, T. (2012). “Çılgın Türkler-Kıbrıs: Belge Roman”, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Simav, A. (1975). “Turan Güneş’in Siyasal Kavgaları”, Manisa: İstiklâl Matbaası.
- Ülger, İ. K. (2020). “Türkiye Mavi Vatanı savunmaya devam ediyor”, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/turkiye-mavi-vatani-savunmaya-devam-ediyor/2004480>, (07.11.2024)
- Yalçınkaya, A. (2022). “Türk Devletleri Teşkilatı, KKTC’ni De Facto Tanınmıştır”, <https://21yyte.org/tr/merkezler/bolgesel-arastirma-merkezleri/balkanlar-ve-kibris-arastirmalari-merkezi/turk-devletleri-teskilati-kktc-ni-de-facto-taninmistir>, (20.07.2024)
- Yüksel, E. (2022). “Turkey's interventions in its near abroad: The case of northern Cyprus”, *Clingendael, Netherlands Institute of International Relations, Policy_brief_Turkeys_interventions_Northern_Cyprus.pdf*, (07.11.2024)